Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

170 F 56

kCI 1105a
Polain 2488

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Rethorica Leſcherii pro conficiendis epiſtolis accommodata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

De modo ornate loquendi

Accedite ad eam et illumi-
namini. et facies veſtre nō cōfundētur ꝛc. Tamenſi
verba iſta ſint theologica ſacra atqꝫ penitꝰ diuina a
propheta pſalmo triceſimotercio ſcripta. Tamen
nō illepide. immo cōgrue et nō immerito arti orato-
rie attribuūtur. et quaſi modi bene ſcribēdi et ornatiſſime dicendi habe-
ri poſſunt. In quibus verbis ſacris et penitus diuinis duo tanguntur.
Primo artis rethoricalis illuminatio. cum inquit (Accedite ad eam)
Secūdo mirifica eius honorificatio. cum dicit (Et facies veſtre nō con-
fundētur Quis autem rethorica hominem honorificet atqꝫ exornet pa
tet ratione nominis eius interpretatione. ac eius diffinitōe. Primo rō-
ne ſic. oīe illud qḋ hominē maxime illuminat maxime ipſum exornat.
rethorica eſt huiōi. ergo ꝛc. Ten et ꝯſequētia in tercio prime. Sed maior
probatur. illud qḋ facit hominē apte diſtincte et ornate loqui perfectius
eius ꝑficit intellectū rethorica eſt hmōi. ergo ꝛc. Maior probatur. qm̄ ip-
ſa hec eſt que nos ꝑ multos colores et varios (q̇ a loco ꝛ a ſignificato ſu-
mūtur) ꝑfectius loqui et ſcribere facit. ergo noſtrū intellectū illuminat
et ꝑficit. Secūdo patet ex eius interpretatōe. Dicitur enī rethorica a re- Rethorica vnde dicitur
ſis grece. qḋ eſt ornatus latine Tercio probatur ex eius diffinitōe ſic Re- Diffinitio Rethorice
thorica enī eſt ſciētia docēs materiam inuenire. inuentam diſponere. diſ-
poſitam eloqui. elocutaꝫ memorari. memoratā ornate pronūciare Vn
de Ariſto. in ꝑmo rethorica. Nō ſolum loqui ſufficit. ſed bene et ornate
locutiōem oꝫ dicere cū verboꝝ venuſtate. igitur merito ipſa hec eſt. que
eſt ꝑfectiua ac illuminatiua noſtri intellectus. Secūdo oſtēditur eius
mirifica honorificatio ſic. Oīs ſcientia eſt de numero bonorum hono-
rabilium rethorica eſt hmōi. ergo ꝛc. Maior ꝓbatur per Ariſto. in pri
mo de aīa dicentem. Bonorū honorabiliū noticiam opinantes. Magis
enī alteram altera. aut ſcđm certitudinem aut ꝙ meliorū aut mirabilio
rum eſt propter hec vtraque anime hiſtoriā in primis ponemus Et per
noticiam intelligit oēs ſciētias ſpeculatiuas. de quarum numero retho
rica eſt vna. et per ꝯſequens excludit oīs mechanicas ſeu practicas. qm̄
tales proprie loquendo honorabiles nō cenſentur. ſed potius laudabiles
eius quoque illuminatio vtilitas atqꝫ honorabilitas luce clarius in ipſo
Marco tullio cicerone latine eloquencie principe oſtenditur. qui ſe in
ea totam ſuam in offitiorum libris etatem ꝯſumpſiſſe aſſeritur. vt apte
diſtincte et ornate eloqui poſſet. exhortās ſuum filium vt hoc idem fa-
cere dignetur. quoniam multos (vt legitur) ſua eloquētia a morte rede-
mit. Qm̄ magna eſt admiratio copioſe ſapienter qꝫ dicētis. quem q̇ au-
diūt et intelligere etiam et ſapere pl'ns q̄ꝫ ceteros arbitrantur Si vero
ineſt in orōne mixta modeſtieqꝫ. grauitas nil mirabilius fieri pt. ea que
magis ſi ea ſunt in adoleſcente Legimus enī apud romaōs mltos ado-
leſcētes. et apud iudices ꝛ apud ſenatum bene dicēdo maximā gloriam
aſſecutos fuiſſe Si ergo apud maiores lōge ꝛ doctiores ꝓſtātioreſqꝫ prin-
cipatuꝫ tenuit. Qua de re merito hodiernis tempeſtatibꝰ a nr̄is regibꝰ

principibꝰ et his qui rem publicā regere preſumūt honoranda amplectē da ſtudenda atque addiſſerenda eſt. vt corrigendo ſuos ſubditos potentius atqȝ profundius in eoꝝ animos influat. Qñ omnis ſermo ap te ornatus et ornate in quo vnicuiqȝ debitus et cōdignus honor iuxta eius dignitatem ſtatum atqȝ gradū ſcribendo ac dicendo attribuit Citius hoies ad obſequi ꝓuocat atqȝ inclinat. In preſenti vo epiſtolandi ac benedicendi modis ſiue arte rethoricali habentur determinationes omnium pſonaꝝ tam ſpūalium q̃ ſeculariū ⁊ litterataꝝ ſexus vtriuſqȝ cuiuſcūetiā ſtatus Habentur etiā colores qui a loco et a ꝑcato ſunt ſumpti ex libris Virgilij. aliorum quoqȝ poetaꝝ luce clarius probatoꝝ Habentur quoqȝ elegantie Ciceronis et alioꝝ oratorū . que omnia ad ſcribendi ac proferendi ornatum modum faciunt atqȝ proficiunt. que omnia et ſingula in huius operis proceſſu pedetentim per ordinem ſequentur Quapropter bene in principio dixi . Accedite ad eam et illuminamini. et facies veſtre non confundentur Sed michi quis obijcere poſſet admirando cur tamen hoc meum opus a ſacra ac penitus diuina ſcriptura inceperim . cum tamen poſt magiſterij gradum arti humanitatis atqȝ ceſarijs et pontificum iuribus ſemper inheſerim. Quibus reſpondeo qd ex quo omnis ſplendor rethorice eloquentie et omnes modi poetice locutionis et quelibet veritates decore pronūciatiōis a diuinis ſcripturis ſūpſerim exordium. vt Caſſiodoros in expoſitione pſalterij teſtatur. Ideo non immerito ab ea tanq̃ fonte omnis veritatis et ſcientie incepi. Sed prius quā ad principalem materiam me diuertam. premitto primo ſaluatoris noſtri ieſu chriſti. intemerateqȝ virginis glorioſe. ac ipſius pauli apoſtoli. et totius celeſtis curie nomen inuocandum. iuxta legem in nomine domini .C. de. offi. pre. affri. probatur in autentica de queſtore in principio. et de armis in principio col. ſexta. vt ipſorum gracia merito et auxilio bonum michi finem huius libri miſericorditer largiantur . vt in autentica quomodo oporteat epiſcopos in principio col. prima. quia omnis noſtre felicitatis ſtatus ac beatitudo eterna in eo ꝯſiſtit . in quo omnes ſcientie firmantur. l. prima .C. de offi. pre. aff. probatur in autentico de here. et falſi. in fine col. prima

Epla ē ſmo abſentiū ꝑ lras et dr ab epiſtoli q ſt̄ miſſio

Ed anteq̃ modum epiſtolandi incipiam dicam primo quid ſit epiſtola. ⁊ vnde dicatur. et qualiter differant epiſtola. dictamen. correctorium. pagina. carta. miſſiua. Epiſtola ſic deſcribitur. Eſt libellus abſenti vel tanquam abſenti . vel abſentibus vel tanq̃ abſentibus deſtinatus Que diffinito ſic intelligitur . ꝙ epiſtola eſt libellus deſtinatus. id eſt miſſus abſenti vel tanq̃ abſenti . quia aliquando perſona recipiens eſt abſens. ergo dicitur abſenti. Etiaȝ aliquādo eſt preſens. et habet ſe per modum abſentis . ergo dicit vel tanq̃ abſenti. Sunt etiam aliqñ plures perſone. ergo dicitur abſentibꝰ vel tanq̃ abſentibus. Et dicitur epiſtola ab epi quod eſt ſupra. et ſtolon miſſio quaſi supramiſſio. quia epiſtola ſupramittitur memorie nūciorū. Sed ſcdm Guilhelmum rethoricum in ſua arte diſtandi ſic diffinitur. Eſt li

Epiſtola

vñ dicit

Alit

Epo ht 3 ptes, don ctitas, beneuolētia, et attentio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

bellus voluntatem perſone mittentis perſone recipienti intelligibilis et
illucidans Illa diffinitio ſic intelligitur (Epiſtola eſt libellus illu-
cidans(.i.enuclians(voluntatem)id eſt affectū pſone mittentis perſo-
ne recipienti. Differūt aūt predicta ſex rōne.ſed ꝯueniūt re.Q̄d ſic patet
nam vna et eadem miſſiua dicitur epiſtola.dictamen.correctorium.pa-
gina carta.ſed alia et alia rōne. modo diuerſa ratio ſcibilis diuerſitatē
ſcienciarum inducit.Nam dictamen ideo dicit̄ epiſtola.qꝛ eſt ſupra miſ-
ſio volūtatis perſone mittētis ad perſonā recipientem. Item dꝛ ideo
dictamen.quia eſt oratio poetica ex rigmis proſis et metris ꝯpoſita .Ex
quo patet q̄d aliq̄d eſt dictamen proſaycum.aliq̄d metricum. aliq̄d vero
rigmaticū.Sed dictamen dicitur ideo correctoriū. qꝫ eſt verbo in dic-
tamine poſito rectificatio.Et dꝛ a verbo corrigo is ere.quia correctori-
um corrigit verba in dictamine poſita.Sed ideo dicitur carta.quia car-
ta eſt dictamen ꝯpoſitum ex ſimplici ſenſu et ſimplici latinitate. Et dꝛ
carta quaſi carēs via arta quia in carta arta via.hoc eſt acutus ſtilus .et
obſcurus ſenſus nō eſt.Item epiſtola. etiā dicit̄ pagina.qꝛ pagina idem
eſt ꝙ declaratio.quia eſt verbo in dictamine poſitorum declaratio. Et
dicitur pagina a pando is ere.id eſt declarare.Sed dictamē dicitur miſ-
ſiua.ideo. quia eſt directorum ſiue dirigendorum conſcriptio a mittēdo.
quia perſonarum voluntas in miſſiua mittitur . Sequitur ergo nunc
epiſtolandi modus.

Modus conſcipiendi ſcripto

Quis querit de nomine merito et loco mittētis . Cui querit de nomine
merito et loco recipientis.Quid querit de ſubiecto epiſtole.i.de intenti-
one.mittentis.Exempla habentur infra.

Modus concipiendi mente

Otandū ꝙ quodlibet ſubiectū epiſtole.i. quelibet intentio de-
bet habere in ſe iſta tria.ſcꝫ tempus locum et cām. ꝓpter quā
fit.ſiue ſit narratoria.ſiue petitoria. Item ſtatus gradus perſo-
ne et determinationes deſeruiūt modi ꝯcipiendi mente. Item gradus
eſt plurium perſonarum equaliū vel tanꝙ̄ equaliū ꝯiūctio Determina-
tio eſt dictio adiectiua determinans meritum perſone recipientis. vt
ſanctiſſimus et illuſtriſſimus.et quelibet alia iuxta dignitatem et reue-
rentiā vniuſcuiuſqꝫ. ¶ Notandū ꝙ triplex eſt ſtatus. ſcꝫ ſpiritualis.ſecu-
laris. et litteratus. Et quilibet ſubdiuidit̄ in tres gradus . ſcꝫ ſupmum
medium et infimum.et in quolibet gradu reperiūtur perſone. ꝛ circa pe-
ſonas earum determinationes.Status eſt locatio plurium pſonarum
ſm̄ earum dignitates. qꝛ primo premittitur ſpūalis. ſecūdo ſecularis. et
tercio litteratus ¶ Sed ꝯtra hūc ordinem arguit̄ ſic.ſtatus litteratus de-
bet precedere ſtatum ſecularem. quia intellectu ꝛ rōne vtentes natura-
liter aliorum ſunt domini et rectores : robuſti vero aliis ſubſeruientes
Dicendum ꝙ ſtatus ſecularis precedit litteratū ratione prime perſone.
poſite in ſtatu ſeculari.videlicet Illuſtriſſimi ꝛ inuictiſſimi imperatoris
cui omnia ſunt in foro ꝯpetenti ſubiecta.

Statꝰ ſpiritualis diuidit in gradum			
Sup̄mū	Papa		Sanctiſſimus / Beatiſſimus / Clementiſſimus / Miſericordiſſimus
	Patriarcha / Cardinalis / Primas / Archiep̄us / Legatus		Reuerendiſſimus
Mediū	Epiſcopi ſimplices / Abbates maiores / Vicarij		Reuerendiſſimus
	Abbates minores / Prepoſiti in ſummo / Prepoſiti clauſtroꝝ / Decani in ſummo		Venerabilis
	Prepoſiti minores / Decani rurales		Venerandus
Infimū	Omnes religioſi / Canonici minores / Plebani / Preſbiteri		Et hoc eſt verum. ſi non ſint doctores magiſtri vel nobiles

Vnc reſtat dicere de nominibus perſonarum . in ſtatu ſpirituali contentis. Quia vt inquit. Areſtoteles primo elenchorum . Ignorantes virtutes vocabulorum de facili paralogiſantur. Et yſidorus. Niſi enim nomen rei ſcieritis tota cognitio rerum perit . Sed quia omnium habere memoriam et in nullo deficere ſeu errare potius eſt diuinitatis q̄ȝ humanitatis. C. de ve. iu. enu. l. ii. Ideo ſi michi non omnia occurrerent de hoc lector non admiretur ꝛc.

Apa interpretatur admirabilis . ꝛ dicitur per ethimologiam pater patrum. et venit a pape quod eſt interiectio admirationis Et dicitur ab a quod eſt ſine et cephas caput ꝛc. xxiiij. di. nulla. auten. de ap. paragrapho generalem et in plenitudinem poteſtatꝫ vocatus eſt. Alii vero prelati vocati ſunt in partem ſolicitudinis ¶ Nota papa dicitur romanus pontifex . C. de conſti. primo. ꝛ ff. de reſcrip. Si gratioſe Aliquando etiam papa dicitur ſummuo pontifex vt in clemen. Si ſummus. de ſentencia excommunicationis. quia in eo eſt ſumma celſitudo. ex quo non puri hominis. ſed veri dei vices gerit. Item papa cenſetur habere omnia iura in ſcrinio pectoris. Et idem in imperatore eſt. vt in. l. omnis. C. de teſtamentis ¶ Item patriarcha cō-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

ponitur cum archos quod eſt pꝛinceps. ⁊ dicitur patriarcha patriarche
ſummus pꝛinceps patrum. quia pꝛimum hoc eſt apoſtolicum retinet lo
cum. et tales patriarche ſunt tres. ſcilȝ patriarcha. Romanus. Anthio-
chenus et Alexandrinus. Inde dicitur hic patriarchatus tus tui. eius
dignitas vel eius deſtrictus. Et ſm̄ huguitionem dꝛ hic et hec patriar-
chalis et hoc le. Papienſis aūt dicit qd̄ patriarcha grece interpꝛetatur
ſummus pater patrum. quia pꝛimum id eſt apoſtolicum tenet locum. ſi
cut Romanus Anthiochenꝰ et Alexandꝛinꝰ Sunt em̄ autoꝛitate bea
ti Petri apoſto. inſtituti. Pꝛima q̇dem petri apoſtoli ſedes romana. Se
cunda apud alexandꝛinā beati petri nomine a marco eiꝰ diſcipulo ⁊ euā
geliſta conſecrata. Tercia apud anthiochiam beatiſſimi petri habet̄ ho
noꝛabilis. qꝛ illic fuit pꝛius q̄ȝ romam veniſſet. Et illic pꝛimū nomē chri
ſtianoꝝ nouelle gentis exoꝛtum eſt. Quāuis aūt per oꝛbem diffuſe ec-
cleſie catholice vnus thalamus chriſtus ſit. ſancta tamen romana eccle
ſia nullis iudicibus ꝯſtitutis ceteris eccleſijs prelata eſt. Aliter tamen
q̇dam ſumunt nomē patriarcha. ⁊ dicūt ꝙ patriarche ſunt minoꝛes pa-
pe. maioꝛes autē metropolitanis. Et dicunt ꝙ patriarcha et pꝛimas pro
eodem ſupponunt. qꝛ inter eos non eſt realis differentia. ſed tm̄ vocalis
Vel ꝓpꝛie dicuntur patriarche quatuoꝛ pꝛincipales. videlicet Conſtan
tinopolitanus Alexandꝛinus Antiochenꝰ. et Hieroſolomitanus Alij
vero dicūtur ꝓpꝛie pꝛimates. ſicut Aquilegienſis Grandenſis Bituri
enſis Madeburgenſis. ⁊c. Iſti etiam quādoqȝ ſe appellant patriarches
et hec ſufficiunt de hoc vocabulo. ¶ Cardinalis dicitur a cardine. quia
ſicut ianua nunq̄ȝ mouetur niſi cardo ſit pꝛincipium motus. ita papa ex
pꝛincipio cardinalium. et non aliter moueri debet in arduis negotijs
peragendis Sicut enim hoſtium regitur cardine. ſic per eos re-
gitur eccleſia vniuerſalis. xxiiii. di. pꝛeſbiteri ¶ Archiepiſcopus
dicitur metropolitanus habens poteſtatem ſuper epiſcopos. qui ſui ſūt
ſuffraganei Et dicitur ab archos quod eſt pꝛinceps. quaſi pꝛinceps
epiſcopoꝝ Et dicitur metropolitanus a metropoli. vnde metropolis
ciuitas eſt ad cuius menſuram cetere diſponuntur. ſcȝ vbi eſt archiepiſ-
copatus. Inde metropolitanus. id eſt dominus. ſcȝ Archiepiſcopus ip
ſius metropolis. cuius autoꝛitati et doctrine ceteri epiſcopi ſunt ſubiec
ti. Solicitudo em̄ tocius pꝛouincie ſibi commiſſa eſt. Nota hic ꝙ epi ex
empti in ſynodo debent habere melioꝛa loca aliis epis non exemptis. vn̄
lex dicit qd̄ pꝛimo ſcribenda ſunt nomina eoꝝ q̇ dignitates iudicio pn̄ci
pis ſunt ꝯſecuti. ff. de albo ſcripto. l. vltima. ¶ Legatus eſt q̇ mittitur a
dn̄o apoſtolico Et dicit̄ legatus a latere qꝛ mittitur de latere pape. ⁊ talis
iuriſdictionē habet in pꝛelatos exemptos in iuriſdictione epi in tali pro-
uincia ad quā mittit̄. Itē hȝ oꝛdinariā iuriſdictōem. ⁊ illa per moꝛtem
pape non expirat. ꝑ glo. in. c. ſi. ꝯtra vnū. in. ſi. de. offi. de le. li. ſexto. Sunt
qȝ ambo iudices oꝛdinarij. Item ipſe indiſtincte cognoſcit de cauſis ſue
ꝓuincie ſiue ꝑ appellatōem ſiue per ꝗremoniā ſimplicē addatur. vt in
c. non ignoꝛetis de offi. le. Tn̄ epm̄ deponere non p̄t. quia hoc ſibi papa
ſpēaliter reſeruauit. vt in. c. pꝛimo et ſcd̄o de tranſlatione. et in. c. tranſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

latiionem decem et nouem caſus . quos apoſtolica ſedes ſibi reſeruauit
in communibus ꝯmiſſionibus. Item legatus cardinalis inuito clerio
benefitia ꝯfert . Item abſoluit excõicatos pro iniectõe manuum vt in
.c.niſi ſpẽalis.de offi.lega. Unde honorandus eſt ille qui vicem alicuius
gerit ſicut ille cuius vicẽ gerit.xxiiij.di.c.nihil.ꝛ xliiii.di.ci.i. Duo autem
ſunt genera legatorum.vt glo.i.c.excõicationis de offi.lega. Unde lega-
ti om̃ia facinora corrigere debent.verſus Debent legati turpia nulla pa-
ti. Om̃a eſt inter legatum adiectiũ et ſubm. verſus .Legatum miſſum
legatum morte relictum . Epiſcopus dicitur ab epi qđ eſt ſupra.ꝛ ſcopin
quod eſt intendere vel ſpeculari.eo ꝙ epiſcopus intendere vel ſpeculari
debet ſuper ſubditos ſuos Unde epiſcopus idem eſt quod ſpeculator ꝟ
ſus Dic ſignare ſcopin intendere vel ſpeculari ❡ Abbas eſt
prelatus monachorum dirigens eos et regulãs . Et interpretatur abbas
id eſt pater. Et nota quod duplices ſunt abbates. videlicz maiores ꝛ mi-
nores. Maiores ſunt qui exempti ſunt a iuriſdictione epiſcoporum in
quorum dioceſibus reſident.et inmediate ſunt ſubiecti romane pontifi
ci.vt ſunt ordinis ſancti benedicti ꝛc. Quondam etiam fuerũt ꝯpidonẽ
ſes.qui ſponte ſua ſe dederũt ſub iuriſdictione dioceſani ad parcandum
expenſis. Nota hic retoricam pro abbatibus.que habetur in capitulo ſe
ne.de excеſſibus prelatorum ꝙ epiſcopi ſi aliquid ab abbatibus(contra
libertatem ordinis a ſede apoſtolica indultam)exigerint.liberũ ſit abba
tibus autoritate apoſtolica denegare qđ petitur. Abbatia eſt dignitas
abbatis Aliquando accipitur pro collectione omnium eccleſiaruz que
ſunt ſub abbate.et ſic dicimus iſte abbas latam habet abbatiam. Nota
hic etiam quod epiſcopus habet tamen iuriſdictionem ſupra abbates ex
emptos cum ſcz committunt aliquod facinus extra limites ſuarum iu
riſdictionum.vt puta ſi deprehenderetur in furto vel adulterio aut me-
retricio ❡ Decanus dicitur a deca.id eſt decem et canonicus qua
ſi ad minus ſuper decem canonicos.conſtitutus ſcđm greciſmum.licet
quãdoqz ſit ſuper pauciores.. Vel dicitur decem virorum ſocietas ſcđm
Huguitionem Decanatus eſt talis dignitas. Prepoſitus qui prepoſi-
turam habet.id eſt talem dignitatem. Canonicus eſt ille qui ius habet in
eccleſia cathedrali vel collegiata prebendam vel preſenciam accipiendi.
Etiam eſt nomen adiectiuum.vt canonicus a um. id eſt regularis. Et
dicitur a canon grece id eſt regula latine. quia certam regulam viuendi
obſeruare tenetur. Plebanus eſt qui habet curam animarum ple
bis in aliqua parochia. Et dicitur a plebe.ꝛc. Viceplenaus dicitur ille q̊
plebani vicem in ſe recepit ſeu officium plebani exercet. Et dicitur vice
plebanus quia vicez plebani ſupplet. Sacerdos dicitur vir ſacramentũ
corporis et ſanguinis chriſti conſecrans. Et dicitur quaſi ſacra
dans et docens verbo doctrina.ꝛ exemplo ſancte vite. Preſbiter dicitur
quaſi prebens alijs iter. Et ſm hoc eſt nomen latinum. Vel dicit̃ a preſ-
biten grece qđ eſt ſenior latine.vñ preſbiter.i.ſenior.nõ ꝓpter etatem ſeu
ſenectutẽ ſed ꝓpter honorẽ et dignitatẽ quã accepit.apud antiquos eñ
quidam preſbiteri vocabant̃ epiſcopi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

			Illuſtriſſimus	
		Imperator	Inuictiſſimus	
		Rex rhomanoꝝ	Bellicoſiſſimꝰ	tm̄
			Glorioſiſſimus	
		Rex francie	Criſtianiſſimꝰ	tm̄
		Omnes reges	Sereniſſimi	
	Supremū			
		Palatinus	Illuſtris	
		Duces		
		Landtgrauij		
		Marckgrauij	Excelſus	
		Burchgrauij	Magnificus	
		Comites maiores		
Status ſecularis diuiditur in gradum	Medium	Comites minores	Generoſus	
		Barones		
		Satrapa		
		Prefectus	Circumſpectus	
		Capitaneus		
		Magiſter curie	Emeritus	
		Milites	Exercitati	
		Militares	Strennui	
		Nobiles	Validi	
	Infimum	Aduocati	Fortes	
		Equeſtres	Audaces	
		Magiſterciuiū	Prouidus	
		Ciues	Prudentes	
		Officiati	Circumſpecti	
		Mechanicus	Sagax	
		Ruſticus	Laborioſus.	

Notandum qđ ſuplatinus capitur dupliciter. Uno modo ſuplatiue videlicet per maxime. et ſic dicimus. Illuſtriſſimus imperator. id ē nullus illuſtrior eo. quia vt ſic ſignificat ſuum ſignificatum vt in termino. Alio modo exponitur comparatiue per valde. Exemplum. vt illuſtriſſimus princeps palatinus. id eſt valde illuſtris Item dicimꝰ. ſanctiſſima virgo maria. id eſt qua non eſt ſanctior Dicimus quoqꝫ beatiſſima virgo katherina. id eſt valde beata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Tractatus de modo

Nunc reſtat dicere de nominibus dignitatum ſecu-
larium. et primo de illo nomine imperator. Imperator dr̄
ab impero as are.i.precipere.quia habet omnibus alijs prin
cipibus precipere Imperatrix eius vxor appellatur. Et dr̄ alio nomine
ceſar.quia eſt ſummus princeps omnium criſtianorū in ordine ſeculari.
Et eſt ſciēdum qd̄ ceſar fuit olim proprium nomē cuiuſdā ſummi ꝑnci-
pis.qui dicebatur ceſar a cedo is ere ceſum ceſu.quia de ceſo matris vte-
ro trahebatur. Vel dicitur a cedo cedis. quia fortiter alios in bello cede-
bat.i.procedebat. Vel dr̄ a ceſariū rij.quia cum ceſario natus fuit Vel dr̄
a ceſos.i.elephas quia ipſe ſingulari certamine deuicit elephātem. Et q̄ꝫ
uis ceſar olim fuerit propriū nomē cuiuſdā imperatoris rhomani.tamē
modo quilibet imperator rhomanus dicit̄ ceſar. ſicut auguſtus ab au-
guſto   Rex eſt dominus alicuius magne ꝓuincie ſceptro et dyade-
mate decoratus. Et dicit̄ a rego regis regere   Tetrarcha dicitur ꝑnceps
ſupra quartam ꝑtem alicuiꝰ regni.ſicut herodes fuit tetrarcha galilee.
Erat aūt iudea quarta pars regni iudeoꝝ. Et dicitur a tetras qd̄ eſt q̄t-
tuor.et archos princeps   Nota ꝙ princeps et tyrānus cōiter differūt
et cōueniūt. Conueniūt in hoc ꝙ vterqꝫ preeſt regno ſubditorum. Sed
differunt in eo ꝙ princeps preeſt regno ſubditorum ad ſalutem cōem
Tyrānus aūt ad ſalutem propriam et famuloꝝ ſuorū.in quoꝝ ꝓſperita
te ſpecialiter delectatur. vn̄ꝰ Princeps lege regit popolū.ſiue lege tyran
nus   Palatinus dicit̄ a palatio. quia ꝓprium habet palatiū   Landt
grauius tractum eſt a vulgari tᵉ een lantgraef.   Burchgrauius trac-
tum eſt a vulgari tᵉ een burchgraef.   Merchio tᵉ een marckgraef

Senator eſt rector intraneus populi rhomani. Et dr̄ a ſenos.i.ſen-
ſus.quia ſenſatus et prudens debet eſſe.et ſic hodie omnes de conſilio ali
cuius cōitatis ſimilitudinarie dicūtur ſenatores. Et ſenatus dicitur mul-
titudo ſenatoꝝ regētium populum romanū   Dux vt hic ſumitur eſt
dominus magne prouincie nō habens aliquem ſuperiorem niſi regem.
Et dicit̄ a duco is ere. quia ſuos ſubditos ducit. Duciſſa vxor eius   Co-
mes vt hic accipitur in propoſito eſt nomen dignitatis.qui iuriſdictionē
habet ſupra determinatam ꝑtem prouincie ad premēdum malos Et dr̄
a como as are.i.ſplendere. quia ſplēdidus eſt tam nomine quaꝫ honore.
Comitiſſa dicitur vxor comitis. Et eſt ſciēdum ꝙ ſunt diuerſa nomina
comitum.que diuerſificātur ſcḋm diuerſitatem iuriſdictiōis et dignitatis
vel ſcḋm ipſam denominationē locoꝝ diuerſam.quia dicimus. Palati-
nus. Landtgrauius Marckgrauius Burchgrauius   Item ſecun-
do ſciendum quod duplices ſunt comites. videlicet maiores ⁊ minores
Maiores ſunt duplices. videlicet domino et nobilitate. Domino quideꝫ
vt qui terram principis habent.et tamē principes non ſunt. vt Comites
de vvirtenborch.de Rathzenellenboghe. de vvertenborch. de Naſſau-
vve.de yſenborch ⁊c.   Sed nobilitate ſunt principes qui ex ſanguine
adeo nobiles ſunt. vt Palatinus Landtgrauius Marckgrauius Bur-
chgrauius   Sed minores comites ſunt. qui terram principis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

non habent vt ſunt domini de Helffenſteyn. de Kirchberch ꝛc. attamē
antiqui et boni comites ſunt Baro eſt dominus terre grandis et
fortis in potentia ſeculari. Et dicitur a bare grece quod eſt grāde latine.
Miles dicitur homo aliquali libertate donatus. non ꝙ ſit liber ſed
ꝙ non ſeruiat domino ſuo in vilibus operibus. nec dando pecuniā. ſed
ſeruiēdo ei defendendo patriam in armis Vel dicitur a mille. quia olim
ex mille vir vnus eligebatur. Etiam eſt nomen officij. et tunc miles dr̄
quilibet homo bellicis actibus intendēs. Et eſt notandum ꝙ duplices
ſunt: ſ. armate militie et honoris. Armate milite ſunt illi. qui iurāt ſe nō
euitare mortem cauſa reipublice ſeruande. ꝛ defendere viduas ꝛ orpha
nos. et tales nō aſtringit lex ad ſciendū iura. ſed magis debēt ſcire arma
quā leges. ꝛ ideo nō debent eſſe iudices niſi in re militari. vt ſi aliquis mi
les ex iuſto bello aufugerit. poſſunt alij milites ipſum deprehēdere iux-
ta eorum ſtatuta militaria. Alij dicuntur milites honoris tm̄. quos im-
perator creat. qui nō exercent rem militarem. neqꝫ tale iuramentum fa
ciūt. et tales nō gaudēt hmōi priuilegijs. ſicut milites armate militie ꝛ ta
les multi reperiūtur in magnis ciuitatibus. qui nō rei militari intēdūt.
neqꝫ rem publicam neqꝫ viduas et orphanos. defendūt. ſed potius bac-
chum in tabernis querūt. Et propterea priuilegijs militaribus ſicut mi
lites armare militie nō gaudent. etiam quo ad eorum teſtamenta et vl
timas voluntates. Et notādum etiā. ꝙ milites armate militie ſunt eti
am duplices. videlicet illi de quibus dcm̄ eſt. qui adhuc recētes ſunt ad
bellandū. ꝛ ad defendēdum gladio iuſtitiaꝫ Alij dicūt emeriti. Et ſunt
milites inueterati. ꝛ dicūt emeriti quaſi iā extra ſtatum merēdi vel labo
rādi poſiti ꝓpter longā militiam et etatē q̄ exercuerūt. et ergo tunc de-
bēt a militia iam eſſe ſoluti Ita etiā cenſendū eſt de antiq̄s doctoribus
magiſtris qui in vniuerſitatibꝰ diu noctuqꝫ lectionibꝰ ꝓ republice inſi
terūt et vtiliter legerūt. quia etiam dicūtur emeriti. et talibꝰ ergo meri-
to debet ꝓuideri. vt cū amplius laborare non valent ſuſtentationem vi
te habeāt. et debēt remoueri a laboribꝰ. Quoniā vt inquit. Tulliꝰ Se-
nibꝰ minuendꝰ eſt labor. Non aūt intelligi debet de doctoribus aut ma
giſtris nomine tm̄. qui ſe non exercēt poſt gradum adeptum. tales eniꝫ
non dicuntur emeriti. quia nō exercitati ſunt. et ideo in tanto honore et
reuerentia nō ſunt habendi. Vn̄ ceteris paribus ſeniores alijs iunioribꝰ
ſunt preferēdi et in maiori honore et timore tenendi. Vn̄ ſemꝑ fuit ve-
nerāda ſenectus. l. ſꝑ in noſtra ciuitate. ff. de iure immunitatis Sed ſta
tim plura dicā in quo honore ſint habendi doctores et magiſtri Magiſ-
terciuium dicit̄ ille qui maior eſt inter ciues eiuſdem oppido vel ciuita
tis. Capetaneꝰ dr̄ ille qui preeſt omni militie alicuiꝰ domini tēporalis
Satrapa eſt ex autoritate imperiali prefectus vel rector alicuiꝰ ꝓuincie
vel ciuitatis: Et dicitur quaſi ſatis paratus ad exequēdum mandatum
ſui principiꝫ. Magiſtercurie dicit̄ qui preeſt illis qui ſunt in curia prin
pis vel comitis ſiue prelati. Nunc ſupeſt determinare de perſonis ſcho
aſticis id eſt de viris doctis et litteratis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Status litteratus diuiditur in

- Supremum
  - Rector vniuerſitatȝ — Clariſſimus, Magnificus, Spectabilis
  - Omnes doctores — Nobiles
  - Licentiati — Egregij, Excelſi
  - Magiſtri artium, Baccalaurij ſacre theologie ⁊ oim ſuperioꝝ facultatum — Reuerendi, Venerandi, Benedocti
- Medium
  - Rhetores — Eloquens, Facundus, Lepidus
  - Baccalaurius artium — Diſertus
  - Notarius — Litteratus
  - Rector ſcholarium — Attentus
  - Studens — Studioſus

  Et hoc eſt verũ ſi nõ ſint in maiori honore aut dignitate ꝯſtituti.
- Infimum
  - Locati, Pedagogi — Ingenioſi
  - Beani, Scholares — Diligentes

Status amicoꝝ diuidit

- Supremũ
  - Pater, Mater, Filius, Nepos, Neptis, Auus — Precordialiſſimꝰ
- Medium
  - Amici amantini — Singulariſſimꝰ
  - Amici cõuerſatiui — Singularis

Nota hic ꝙ amici amantini dicuntur illi quos diligimus ꝓpter virtutes. Sed amici conuerſatiui dicuntur quos amamus propter continuam conuerſationem. Vnde Areſtoteles in libro de ſubſtancia orbis dicit ꝙ mutua concordia et colloquia ſunt ſigna amicicie Nota tamen ꝙ duplices ſunt amici. videlicȝ ꝑſone et fortune.. Perſone ſunt q̇ diligũt ꝑſonam in rebꝰ proſperis atqȝ aduerſis. et tales ſunt veri amici. Alij dicunt amici fortune. et ſunt qui in ꝓſperis hominẽ bene tractãt bonis ⁊ blandis vbis. ſed in aduerſitatibꝰ ſibi dorſum prebent. nec ſibi in aliquo ſubueniunt. ⁊ tales nõ ſunt amici ſed adultores. de quibus Cicero in libro officioꝝ ſcribit. ꝙ talibꝰ tpe ꝓſperitatis aures nrãs prebere nõ debe

Duplices ſ. amici

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

mus nec eos audire. verſus Si fueris felix multos annumerabis ami cos. Si fortuna perit nullus amicus erit. Sed quia in ſtatu litteratorū dixi de doctoribus qđ iſtis poſſumus attribuere illa epitota. Nobilis egregius excelius quis q̇libet doctor cenſeť eſſe in dignitate.l.prima .C. de no.codi.com . Et dicit ꝙ q̇libet doctor habet ꝓuigelium ꝙ ꝑſonaliter capi nō poſſit .vt dicit Bar.in lege modicos.et dicit ibidem . ꝙ quilibet doctor gaudebit hac lege. ex quo etiam hec lex generaliter loq̇tur . ergo in quolibet doctore erit intelligenda.ar.l.ꝓma. paragrapho et generaliť de legatis preſtandis.quia doctor dicitur egregia ꝑſona .vñ modeſtinus appellat vulpi nobilem.l.ij.infra de excu.tuto.Et ꝑ imperatorē dicūtur doctores viri excelſi. igitur eſt priuilegiū qđ datur dignitati . pz dū dicit textus ad egregias perſonas

Queritur nūquid licentiato ꝯpetit hm̄ōi ꝓuilegium . Dicēduz ꝙ ſic vt voluit bal.in.l.prima infra ſolu.matri . et idem bal.in.l. vltima. infra de teſta. mili.et dominicus in ꝓhemio ſexti. In fauorabilib⁹ appellati one doctoris ꝯprehendiť licentiatus

Status ini micoꝝ diui diť in gͣdum	Supͥmum	Inmici capitales	Maliciosus Nequiciosus Doloſus ,
		Familiares hoſtes	
		Diſſimilati amici	Fraudulentus Vulpinus Lupinus Ambicioſus Peruerſus
	Mediū	Ypocrite Apoſtate	
	Infimū	Iudei Turci Saraceni	Perfidus

Nota hic ſenecā qui dicit ꝙ nō ſit peior peſtis q̄ȝ hoſtis familiaris et diſ ſimulatus amicus. Nota quod illa differūt dolus et fraus.qꝛ dolus eſt ad intra.fraus ad extra.vt.ptz ꝑ Ciceronē primo libro offitioꝝ. Nota vlterius de ypocritis q̇ nō habent ſuperbiaȝ extrinſecā.ſed ſpūalem ⁊ in trinſecam.quia boni apparent ab extta.et mali ſunt ad intra.de quibus dicit ſaluator in euangelio Abſtinete vos ab his q̇ in veſtibus ouiū in cedūt. ſed interius ſunt lupi rapaces. ⁊ Iuuenalis de eis loq̇tur dicens Et curios ſimulant et bachinalia viuūt

Rius determinatū eſt de ꝑſonis ſecularibus ⁊ litteratis . ꝯſequen ter determinādum eſt de perſonis femini ſexus taȝ ſpūalib⁹ q̄ȝ ſecu laribus.et primo de ſpūalibus.Et prius nota circa illa epitota vnam the oricam.videlicet qđ cum velis alicui perſone.puta abbatiſſe epitota at tribuere.debes incipere a minimo Exemplum.religioſa.honora bilis et veneranda domina abbatiſſa . et ita etiam materna lingua eis

ri debemus. qꝛ oratio debet augeri et creſcere.

Statꝰ mulierū ſpūaliuꝫ diuidit in gradū	Supmū	Abbatiſſe	Venerande Venerabiles Reuerende
	Mediū	Magiſtre Prioriſſe Officiales	Honorabiles
	Infimū	Moniales q̄ nō habēt officia	Religioſe

Item abbatiſſa eſt prelata monialium. caſdem dirigens et regulās in agendis. Monacha eſt mulier q̄ ſm̄ regulam votū fecit obedientie caſtitatis et volūtarie pauptatis Monialis dicit a monos qḋ eſt vnū. quia vnicā et ſingularē debet habere vitā a ſecularibus actibus ſegregatam.. Sanctimonialis eſt femina ꝯſecrata ⁊ ſanctimonie dedicata Et dicitur a ſanctimonia. i. ſanctitate. vł dicitur quaſi ſancta ⁊ ſacrata monialis Cenobicus. i. monachus clauſtri. Cenobica monacha clauſtri Cenobium id eſt clauſtrum monachoꝝ. Et dicitur a cenon qḋ eſt ꝯmune. quia ibi homines debent viuere cōmuniter ⁊ de cōmuni. Verſus Sunt cenobi ce quibus eſt cōmunio vite ⁊c. Item prior eſt p̄latus vel prelati vices gerens in religioſo ꝯuentu. et ſm̄ hoc eſt maſculini generis Prioriſſa eſt mulier prelata vel vices mulieris p̄late gerens in religioſo ꝯuētu. Gardianus eſt prelatus fratrum minorū eiuſdem domus ipſos dirigens in agendis. et eſt nomen barbarū. Comendator dr̄ ille q̄ preeſt alicui religioſo conuentui fratrū thentonicoꝝ. vel fratrum ſancti iohannis hoſpitalis hieroſolonitani Et dicitur a ꝯmendo as are ꝯpꝫ idem eſt quod committo is ere. quia ſue ꝯmiſſione aliqˢ cōuentꝰ cōmittitur et ꝯmēdatur. Cuſtos dr̄ cuius dignitati et fidei res precioſe alicuiꝰ eccleſie ꝯmittuntur ſeruande Et dr̄ a cuſtodia. quia debet habere cuſtodiā circa res eccleſie conſeruandas. Thezaurarius dr̄ a thezauriſo vel a thezauro. quia ſernat thezaurum eccleſie. Cantor eſt qui diſponit quid ꝑ quos. et qualit̄ in diuinis laudibus ſolemniter ſit cantandum ¶ Sequitur de mulieribꝰ ſecularibꝰ ſcribendis. Notandū ꝙ omnibꝰ ⁊ ſingulis mulieribꝰ ſecularibꝰ ſcribende ſunt determinationes ſuoꝝ viroꝝ genere grammaticali tm̄ variato. Exemplum ſicut ceſari ſcribitur. Ceſari illuſtriſſimo ita vxori. illuſtriſſime principiſſe. Item ſicut ſcribitur duci illuſtri. ita ſcribitur illuſtri duciſſe. et ſic de ſingulis Strennuo militi. ſtrennue militiſſe. Et ratio huius regule eſt. quia imperator dicit. Mulieres honore maritorum erigimus et genere nobilitamus. et forum ex eorum perſona ſtatuimus Ratio quia mulier choruſcat radiis viri Item priuilegiū mariti tranſit ad perſonam vxoris. concordat lex prima. ff. de in ius vocando. lege femine de ſenatoribus Vnde ſi plebea nubat clariſſimo efficitur clariſſiā. de ſenatoribus. lege femine

Nota qð quinqȝ ſtꝫ ptes epiſtole. videlȝ. Salutatio Narratio Peticio. Captatio beniuolentie. Et concluſio. Non autem dico qð quelibet epiſtola de neccitate ꝯponat̃ ex illis q̄nqȝ. qꝛ aliqua cōponitur tm̄ ex duab⁹. aliqua ex tribus. aliqua ex quatuoꝛ. ⁊ aliqua ex quiqȝ Sed videtur ꝙ ſint ſeptez partes. qꝛ preter predictas quiqȝ ſunt adhuc due. videlicet exoꝛdium et affectus. Ad hoc reſpondetur ꝙ ex quo inferiori ſuperioꝛem ſalutare non debeat. qm̄ ſalus ſimiliter ⁊ gratia de ſuperioꝛibus venit. loco ſalutis ſcribere poteſt exoꝛdium aut affectū in quo ſe humiliet. ⁊ ſic ꝯprehendūtur ſub ſalutatōe ¶ Contra hoc ſic oppono Marcus tullius cicero. pnceps et pater oratorie artis in oībus ſuis epiſtolis ſalutem ſcribit ſupioꝛib⁹. ſic videlicet. M. t. c. Apio pulchro ſalutez plurimā dicit. ergo prefata ſolutio nulla Dōm ꝙ ſi inferioꝛ ſcribens ſuperio ſi ſit poeta vel oratoꝛ tunc tria facere poteſt · ſcilȝ ſe in primo epiſtole loco ponere. ſecundo ſuperioꝛem ſalutare. tercio ſuperioꝛem tibiſare.

Et illa tria priuilegia habet ex licentia poetica. quoniam ſic inuenim⁹ apud noſtros maioꝛes. videlicet poetas et oratoꝛes a longeua conſuetudine introductum. ſed conſuetudo cum ſit optima legum interpꝛes habetur pꝛo lege. igitur licitum eſt hoc facere. Inferioꝛ autem hoc facere non poteſt qui non eſt poeta vel oratoꝛ Probatur qð facere non poteſt qꝛ id facere q̇s nō poteſt quod de iure facere nō poteſt. ſed id de iure facere nō poteſt. quia ex ꝯſuetudine oppoſitum introductū eſt. modo argumentum a ꝯtrario ſenſu bene in iure valet

Salutatio eſt notificatio affectus perſone. mittētis perſone recipienti. Dicitur em̄ ſalutatio quaſi ſalutis adoptatio. illos em̄ ſalutamus quib⁹ ſalutē optamus. Eſt autē triplex ſalutatio. ſ. longa. breuis. et ſubintellecta. Longa eſt que fit ex ſup et ſupraſcriptionibus. vel ex ſub ⁊ ſupraſcriptiōib⁹ cū affectu in vna pfecta orōne cū appoſiti ſubintellectōe aggregatio Exempla patebūt in practica. vt Paulus leſſcher optimarū artiū magiſter. litterato viro. Nicolao bonarum artiū bacculario ſalutē dicit plurimā. Breuis eſt ſalutis vel alicuius loco ſalutis adoptatio. Dicit primo (ſalutis) ibi tangit breuē ſalutatiōem Poſt hoc dicit (vel loco ſalutis) ibi tangit affectus et exoꝛdia qui ponūtur loco ſalutatōis. ab inferioꝛibus Subintellecta eſt determiatio cum aliquo predicto communi vtriqȝ. vt ſanctiſſime. reuerendiſſime. egregie et quelibet alia Et dicātur apud poetas epitota. vt auarum eſt epiteton pꝛopꝛium ipſius litoꝛis. vn̄ Virgilius in eneydos. Fuge crudelem terram fuge litus auarum. Quatuoꝛ modis vitiatur longa ſalutatio. Primo cum obmittitur determinatio recipientis. Secundo caret nomine vtriuſqȝ · Tercio ſi deeſt meritum Quarto cum ponitur affectus in epiſtola hoſtiali. Nota vlterius ꝙ he pſone ſalutari non debent. Primo inimicus loquēdo ſm artem. ſed loquendo ſm ꝯſilium diuine ſcripture. ⁊ altiſſimi. tūc inimicis bn̄facere debemus et eos etiā ſalutare. Secundo excommunicatos ſalutare in literis non debemus. quia hoc faciendo quis incurreret minoꝛem excommunicationem. vt patet cle.

Si ſumus. de ſententia excommunicationis. Item communicas in locutione vel in ꝯuiuio oſculo pacis vel conſedendo. c. nuper de ſentẽtia excommunicationis Sunt tamen aliqui caſus in q̃bus excõmunicatis poſſumus ꝯmunicare. Tercio ſuperiorem non debemus ſalutare. niſi inferior ſit poeta vel orator. vt prius dixi. quoniã antiqui taliter tenuere Quarto quis obmittere poteſt cum feſtinanter ſcribit. ita qd ſibi tempus nõ eſt. Quinto voluntas eſt ſcribentis volens ponere exordium vel affectũ ſalutatõis loco. Has ꝓpter cauſas ſalutatio obmittit̃ Item narratio obmitti poteſt cũ epiſtola eſt tm̃ petitoria Itẽ petitio obmitti poteſt cum epiſtola eſt tm̃ narratoria Item obmittit̃ ꝯcluſio in epiſtola narratoria tãtũ. qꝛ ad talem nõ neccãrio ſeq̃tur ꝯcluſio. Item concluſio etiã omittit̃ breuitatis gratia. cũ littere feſtinãter ſcribantur Vlteriꝰ notãdum ꝙ ille quinqꝫ partes epiſtole aſſimulant̃ q̃nqꝫ modis vborum Nam ſalutatio aſſimilatur optatiuo. nam ſicut ꝑ optatiuũ optamus. ſic per ipſam ſalutatõem ſalutem optamus. Similiter affectus qui ponitur loco ſalutationis aſſimulatur optatiuo qꝛ ꝑ ipſum affectũ optamus. Item per multas captationes beniuolentie optamus. Item exordium aſſimilatur infinitiuo. quia ſicut infinitiuus eſt modus ꝯfuſus. ſic exordium dicitur ſermo generalis vel ꝯfuſus. Narratio vero aſſimilatur indicatiuo. quia ſicut per indicatiuũ res iudicatur. ita ſcribens per ſuam narrationem oſtendit ⁊ aperit ſuam voluntatem. Petitio aſſimilatur impatiuo. qꝛ ſicut per imperatiuum mandamꝰ. ſic. ſuperiores noſtri ſuis petitionibus imperant inferioribꝰ Concluſio aſſimilatur coniunctiuo. quia ſicut ꝯiũctiuus condicionaliter profertur. ſic etiam ꝯcluſio. Vt ſi premiſſa adimpleueritis in maximorum benefitiorum cumulo collocabo. Nunc reſtat exemplificare de ſalutatiõe ſubintellecta quo ad omnes perſonas omnium ſtatuum.

	Clementiſſime	
Ad papã ſic. Sciſſime pr̃ ac dñoꝝ	Beatiſſime	
	Miſericordiſſiẽ	Nunc ſeq̃tur de
Ad p̃latos ſup̃mi gradꝰ et medii	Reuerẽdiſſime	affectibus. oim
Et ſuplatiuus exponi dꝫ ꝯꝑatiue	Venerabilis	ꝑſonaꝝ in omni
et nõ ſuperlatiue	Venerande	ſtatu. et p̃mo in
Ad ſpũales infimi gradus	Religioſiſſime	ſtatu ſpirituali
	Honorabiliſſime	Notandum qd
In ſtatu ſeculariũ	Illuſtriſſime	affectus ponun
Ad impatorem	Inuictiſſime	tur loco ſaluta-
	Bellicoſiſſime	cionis. Ratio au
Ad alios nobiles ſup̃mi gradꝰ	Illuſt. prin.	tem prius dicta
Ad maiorem comitem	Magnif ce co.	eſt Itẽ affectus
	Excelſe comes	ẽ patefactio mẽ-
Ad minorem comitem	Generoſe co.	tis perſone mit-
Ad milites. Strẽnue miles	Gratioſe comes	tentis ad recipiẽ-
Ad nobiles. Validiſſime viroꝝ		tem. pp̃ ſcribit ad

omnes Salutem et ap̃licam bñdictionem Conſilium ad omnes ſcribit

Ad ciues	Viroꝝ circũſpectiſſime
In ſtatu litterature	Magnifice
Ad rcõꝛẽ vniuerſitatis	Spectabilis
	Egregie
Ad doctoꝛes	Excelſe
	Nobilis
	Venerande
Ad magiſtros	Reuerende
	Perdocte
	Diſertiſſime
Ad rhetoꝛes	Facundiſſime
	Eloquentiſſime

Salutem ꝛ omnipotentis benedictionẽ. Oim criſtianoꝛũ ad papam. Obedientiã et deuote pedũ oſcula beatoꝝ. Prelatoꝝ ſupmi gradus inter ſe ꝛ ſb ſe Sulutẽ in domino ſempiternã Ad ſupioꝛes aũt ſuos Obedientiã ꝛ ſinceram in dño caritatem. Affectus ſecularũ nobilium ſupremi gradus inter ſe ꝛ ſub ſe ſalutẽ et oĩe bonũ. Ad ſupioꝛes aũt obedientiam et omne bonum. Nobiliũ medij gradus inter ſe ſub ſe et ſupꝛa ſe ꝯplacentiã et honoꝛẽ. vel ad ſupioꝛes obedientiã ꝯplacendi cũ honoꝛe Nobilium infimi gradus inter ſe et ſub ſe pꝛomptitudinẽ et fauoꝛem obſequendi. Nobiliũ medij gradus et infimi ad ſuperioꝛes. obſequium beniuola cũ volũtate. Affectus litteratoꝝ doctoꝝ et magiſtroꝝ ad ſtudentes fidelitatẽ inſtruendi. Studenciũ ad doctoꝛes ꝛ magiſtros obedientiã in magiſtralibus documẽtis. Affectus ſaracenoꝝ ꝛ torcoꝛũ Spiritum ſanioꝛis conſilij.

Affectus conſanguineoꝝ eſt talis

Pater filio	Filialem
Filius patri dilectionẽ	Paternam
Frater fratri	Fraternam

Item mulieres ſpirituales vt pꝛelati (quib⁹ ſiles cenſentur) afficiende ſunt. Sed ſeculares mulieres afficiende ſunt ſicut coꝝ viri. Nota ſm Laudanum ꝙ exempti non debet epiſcopis ſcribere obedientiam ꝛ ſubiectionẽ. qꝛ ex coꝛum ſcriptis poſſent epiſcopi ſcribere ꝯtra eos. et ex ſcriptura coꝝ conuincere ipſos. ꝙ coꝝ ſubditi eſſent Nota duas reglas. qꝝ pma eſt. vbicunqꝫ non habetur affectus in figura pꝛenotata foꝛmãdus eſt a ſubiecto epiſtole mõ generali. Verbi grã de ſubiecto narratoꝛio. pias referendis aures apire. Exᵐ de ſubiecto petitoꝛio. iuſte petendis nõ ꝯtra ire.

Poſtq̃ dictũ eſt de ſalutatione longa. et breui et ſubintellecta. et de affectib⁹ omniũ pſonarũ in omnib⁹ ſtatib⁹ contentis qui loco ſalutationũ ponuntur. Nunc cõgruo oꝛdine tractaturus ſum de diuerſis exoꝛdiis. que etiã loco ſalutationũ ponunt̃. ꝛ illa diuerſa exoꝛdia ponam p figuram ſequentẽ. ex qua quis ſumendo p oꝛdinẽ vnũquodqꝫ exoꝛdium ꝯtentum in illa figura faciliter facere poterit. Exordiũ

Pꝛimo ponatur	Affectus	Amicicia	Societas	Diſcretio
vnum de iſtis	Deſideriũ	Fauoꝛabilitas	Petitio	Dilectio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Tractatus de modo

Secundo de illis vnum — Fauoris · Amoris · Deprecantis · Fautoris · Amici · Honoris · Obſequētis · Seruitoris

Tercio vnū de illis — Illuc · Iſtuc · Iſtac · Inibi · Ibidem

Quarto de iſtis vnum — Ad ꝓmotorem · Ad dominū · Ad preceptorem · Ad fautorem · Ad ſocium · Ad magiſtrum

Quinto de iſtis vnum — Condigno · Merito · Gratia · Iuſticia

Sexto de iſtis vnum — Dirigitur · Profert · Recitat · Promulgat

Septimo ponatur hoc aduerbium vbi

Octauo de iſtis vnum — Procul · Omni poſtergato · Remoto · Secluſio · Semoto · Ablato · Fruſtrato · Nullatenꝰ

Nono ponatur ille ablatiuus dubio

Decimo de iſtis vnum — Mens petentis · Fauorabilitas oīs boni · Deſiderium mittentꝫ · Exhibitio dilectionis · Peticio deprecantis · Fiducia conſtancie · Beniuolētia ſeruitutꝫ · Vinculū dilectōis

Vltimo de illis vnum — Semꝑ — Obfuſcatur · Elucidatur · Gratulatur · Cōtemnitur · Corroborat · Proſperatur · Refutatur · Honoratur

Item ſemper poſt exordium debes incipere ab illa clauſula. Hinc eſt preceptorum optime ꝙ vos certū eſſe volo ꝛc̄. Exordium aūt eſt ſermo communis breuis et preambulans preparans animū ad inferenda .i. ad ea que q̄s pretēdit. Et dr̄ ſilitudinarie ſeu trāſſūptiue ꝛ methaphorice ab illo verbo exordior exordiris. quia ſicut textor exorditur. ita etiā rhetor. Item exordium habet ſe in epiſtola ſiue in aliqua orōne. ſicut preambulum in inſtrumētis muſicalibꝰ Exemplū. Affectus fauoris illuc ad promotorē de merito dirigitur. vbi procul dubio mens petentis contemnit Hinc eſt preceptorꝝ optime ꝛc̄.

Poſtq̄ dictum eſt de ſalutatione que eſt prima pars epiſtole. nunc ꝯñter determinabo de ſecunda parte epiſtole que narratio dicitur. et p̄mo eam diuidā. quia omne multiplex prius eſt diuidendum. ꝛ poſtea diffiniendū. cum om̄e multiplex ſit mater ꝛ radix erroris iuxta dc̄m Floriſte. Erroris mater eſt equiuocatio ſemper. Eſt igitur duplex narratio. ſcꝫ ſimplex et ꝯpoſita. Simplex eſt vbi tm̄ vnuꝫ narratur. Compoſita vero vbi plura narrantur. Exemplum de ſimplici Notifico tue diſcretioni tuū germanuꝫ circa natalis ad magiſterij gradū colonie ſe examini ſubmiſſurū Exemplū de ꝯpoſita. Refero veſtre dominationi ꝙ ſacriſta in vigilia ſancte Crucis ꝓpter preſumptionē enormen circa maius altare interficit plebanū. Inſup ducem auſtrie tp̄e autumnali, vt alſatiā deuaſtet prefatum nauigaſſe. Ceterum rhomanorū imperatorem propter malum regimen Franckfordie ab electoribꝰ diſpoſiturū. Poſita diuiſione narrationis. ꝑ quā res ſcitur in ſua potencia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

nunc ꝯñter ponam diffinitionem eius . per quã res ſcitur in ſua eſſentia quoniaꝫ id quod diffinitũ continet implicite hoc diuiſio continet expli‐cite. et ſic diffinitio et diuiſio differũt penes explicitũ et implicitũ Narra‐tio eſt rei geſte vel tanꝗꝫ geſte. rerum geſtaꝝ vel tanꝗꝫ geſtaꝝ declaratio. Dicitur primo (rei geſte) ꝓpter ſimplicem narratione . Et dr (vel tanꝗꝫ rei geſta) quia res ficta vel mentita etiam narrari poteſt . Dicit (reꝝ ge‐ſtarũ) qꝛ plures res ſm ſeriem in vnis litteris narrari poſſunt . Dicitur vel tanꝗꝫ geſtarũ) qꝛ plura ficta pñt narrari

Signa ſecun‐doꝝ articu‐loꝝ ſunt hec

Rurſum
Inſuper
Preterea
Denuo
Deinde
Iterato
Poſt hoc
Ceterum
Finaliter
Demum
Poſtremo
Vltimo

Et his ſiſia

In fine de‐bẽt locari

Notandũ ꝙ q̇ vult narra‐re aliqḋ . ſeruet iſtũ modũ Verbũ narratorium Pro‐nome (veſtre) Abſtractũ (dñationi) Captacio beni‐uolencie (cui ſemp̱ affecto obedire. Vꝫ. Partẽ inten‐ti. ego. Tempus in q̈ (circa feſtum. Martini) Cauſaꝫ propter quã. propter maio‐rem ſtudij inqu ſitionem. Locus ad que (ad pariſi‐us. Aliam partem inten‐ti. iturus ſum Ex prece‐dentibꝰ colligitur iſta nar‐ratio . Inſuper refero veſ‐tre dominaationi. cui ſemp̱ affecto obedire. quod ego circa feſtum ſancti. Marti‐ni propter maiorem ſtudij inquiſitionem ad pariſius iturus ſum

Verba nar‐ratoria

Refero
Aperio
Promulgo
Diuulgo
Clarifico
Denoto
Declaro
Inſinuo
Significo
Detego

Et eoꝝ ſy‐nonoma

Principes ſcribũt in plura‐li numero. vt ſic Mandamꝰ precipientes et ſimilia

Poſtq̃ꝫ determinatum eſt de ſecunda parte epiſtole que narratio appellatur. nunc progrediendo ad terciã ꝑtem epiſtole me conuerto. que peticio nominatur . ⁊ primo eam diuidam ex priori ratione dicta de narratõe. quoniã multiplex eſt. Peticionuꝫ alia ſimplex alia ꝯpoſita. Simplex eſt illa vbi ſolum vnum petit Compoſi‐ta vero vbi plura ꝑ ordinem petuntur. Peticio eſt rei impetrāde vel reꝝ impetrandarum decens poſtulatio. Vel aliter ſm Huguitionẽ ſic diffi‐nitur . Peticio eſt oratio ꝑ quam poſtulamus et deſideramꝰ aliquid qḋ iuſtum eſt. vel vtile. vel iuſtũ. vel honeſtum. Et ſic patꝫ ꝙ quatuor ſunt que ad petitionem pertinent. Vñ Catho. Quod iuſtum eſt petito. vel quod videatur honeſtum. Nam ſtultuꝫ eſt petere qḋ poſſit iure negari

	Preterea	Cuius rei cā	Notandū qn̄ q̄s
Signa ſecū-	Inſuper	Quamobrē	plura vult pete
doꝝ articulo	Ceterum	Quapropter	re tunc dēt ſp in
rum ſunt hec	Iterato	Ob quā rem	cipe nouū arti-
	Demum Sig̃ peticio	Ea propter	culū ab illis ſig-
	Poſtremo nis pncipij	Ea de cā	nis ſequentibꝰ.
	Iniuſta	Preterea	Pronomen vr̃e
	Nimis lōga	Qua de re	Abſtractū fuerē
Peticio	Inutilis	Cur	tie aduerbiū ob-
viciatur	Diminuta	Quare	nixe Verbuz pe-
	Non nccāria	Et his ſil'ia	titoriū ſupplico.
	Falſa		Quatinꝰ Par-
	Nō honeſta	Obnixe	tem intēti michi
Captatio	Affabilem	Humiliter	Tempus in quo
beniuolētie	Gratioſam	Inſtanter	circa pfatuz tem
Que ſe er-	Benignam	Attente	pus Locꝰ Inibi
ga me ſemp	Mitem Aduerbia	Inceſſanter	Aliam ptez intē-
	Humilem	Dietim	ti viginti aureos
	Beniuolā Oſtendit	Accurate	Verbuz. mittere
	Affabiliter	Suppliciter	dignemini. Ex
	Gratioſe	Mirū in modū	pdentibus colli-
Vel aduer	Benigne	Et his ſil'ia	gitur iſta petitio
bialiter	Mite		Quamobrē ve-
	Humiliter		ſtre reuerentie (q̄
			ſe erga me ſemp

benignam oſtendit) obnixe ſupplico. quatenus mihi circa prefatū tempus inibi viginti aureos mittere dignemini. Item peticionis loci ſunt quatuor. Primus quidem ex honeſtate conſtat. que in peticionē deducitur. Nam et dupliciter honeſtas conſideratur. aut em̄ pro amicis aut ꝓ inimicis rogamus. In amicis q̇dem ſatis patet. Sed de inimicis eſt exemplū Iunonis. quod facile ſuadebit. vt apud. Virgilium. vbi petit ab Eolo vt perdat naues Enee. quē ſibi cum reliquis tyrannis inimicum appellat. ibi Gens inimica mihi ꝛc. Secundus locus facilitatē rei aut muneris continet Tercius aūt locus ſumitur ex eo quod nos cōſequimur ex munere petito. Quartus locus ſumitur ab eo q̇d ille a quo petimus a nobis recipiet. ſi illud quod petimus cōſequimur ex munere petito. Quintum locum addere poſſumus. ſi ſine arrogantia commemorabimus beneficia que aliquādo in illum a quo petimus ꝯtulerimꝰ hic tamē locus non ſemp applicatur. Unde Areſtoteles in poetria ſua libro primo dicit Exemplis vtimur in docendo. vt facilius intelligatur quod dicitur. Ideo epiſtola de his locis taliter formatur.

Venit ad me veſperi familiariſſimus michi iohannes. qui cū mihi nō mō familiaritas antiq̄ neceſſitudinis. verū etiā affinitas iter

cidit Rogauit qꝫ me vt omniſtudio cura diligentiaqꝫ curarem ne bene ficium ſancti thome amitteret. quod prope modū ꝯſequutus eſt Ego vero cum te apud capitulum autoꝛitate plurimū valere meminiſſem nullumqꝫ plus poſſe ſcirem. ſtatim abs te petere. vt ſi quid vnq̄ꝫ gratuꝫ mihi te facturū exiſtimes hoc illud arbitreris Rogo em̄ vt Johannē ab emulis ſuis obtrectatoꝛibus qꝫ defendas. qui beneficiū prefatū arripere temptāt Hoc mihi in maximoꝝ cumulo benefitioꝝ collocabo. Erit enim mihi maximo honoꝛi familiarē meum opera mea hoc beneficiuꝫ obtinuiſſe. Nullū enim hucuſqꝫ beneficiū habuit. Profiteoꝛ qꝫ me tibi perpetuo obnoxiū ⁊ immoꝛtali benefitio ſoꝛe. Si quid in me etiā meritoꝝ interdum cōtuliſti. ſtudui ea quidē tibi ſummo ſtudio pro virib⁹ cumulata reſtituere

Exempla Damcte clariſſimi poete

Eol enamqꝫ tibi diuum pater atꝫ hominū rex
Et mulcere dedit fluctus et tollere ventus
Gens inimica mihi tirenum nauigat equoꝛ
Jlium in ytaliā poꝛtans victoſqꝫ penates
Jncute vim ventis ſubmerſas obꝛue puppes
Aut age diuerſas et diſcite coꝛpoꝛa ponto
Sunt mihi bis ſeptē preſtāti coꝛpoꝛe nymphis
Quaꝝ que eſt foꝛma pulcherrima theopeia
Connubio iungam ſtabili ꝓpꝛiam qꝫ dicabo
Omnis vt tecum meritis pro talib⁹ annos
Exigat. et pulchra faciet te pꝛole parentem

Nota pulcherrimā theoꝛicā ꝙ ſupioꝛuꝫ eſt inferioꝛes nominare ꝓpꝛijs noibus inferioꝝ aūt eſt ſuperioꝛes nomiare a dignitate vel merito ⁊ nō ꝓpꝛijs noib⁹ Hic eſt exᵐ primi. Eole nāqꝫ ⁊c. Sed exemplū vbi inferioꝛ nominat ſupioꝛē a dignitate ē reſpōſio eoli ad didoneꝫ

vbi reſpōdet. Eolus hec contra. tuns o regina quid optas Explorare lāboꝛ. michi iuſſa capeſſere fas eſt. Notandū ꝙ cum quis vult duo petere, quoꝝ vnū eſt maius alio. petat maioꝛa prius ⁊ minoꝛa poſteri⁹. ꝙ ſi maioꝛa cōſequi nō valeat. ꝙ tn̄ minoꝛa nō denegentur. Exēplū apud Therentiū eſt Notandū ꝙ non in omni petitione opus eſt vt omnes iſti loci cōcurrant. ſed petens cōſiderabit magnitudineꝫ ſiue qualitateꝫ facti. vt ſi ſit magnū quod petat merito omnes cōcurrant Sin autē ſit res parua minoꝛes loci concurrant Sed qꝛ in epiſtolis cōmendaticiis veniunt iſti qui nobis cari ſunt apud amicos noſtros cōmittunt, Aut q̇ aliquo amoꝛis et neceſſitudinis vinculo nobis cōiuncti ſunt noſ amicis neccārijs vel affinib⁹ cōmendant Jſtud luce clarius tibi ꝑ epiſtolam Jacobi publicij oſtendam. Tamē callide aduertendū eſt. vt ꝓ his ſcribere et eos commendare litteris noſtris videamur. qui beniuolētia obſuātia amoꝛe affinitate tribu virtute vicinitateqꝫ nobis chari eſſe debent. Vn̄ Therētius tercia comedia. Hinc etiaꝫ beniuolenciā his elicere verbis conatur Tamē vel virtus tua me vel vicinitas quā ego in ꝓpinquā ꝑtem amicicie puto. facit vt te audacter moneā et familiarit̄. Vel econuerſo iocūda oꝛōne. Etiaꝫ integritate ingenij ⁊ verboꝝ comitate penes

amicos noſtros commiſſos facimus. ſic Cicero pro lentulo valerio gaio
appio ſcribit Item oſtēdendum eſt virum quem ꝯmiſſum facimꝰ aut
genere aut maiorū autoritate nobilitate et dignitate Nec etiā prope ip
ſorū iure vendicare debuiſſe Et vrbanitate vero et affabilitate comita
teqꝫ ſermonis eos precibus aut ꝯmiſſione litterarū noſtrarū dignos com
probabimus. Hominē maxime omniū gratiſſimū collaudabimꝰ. Nec
cui charum facere nitimur veluti ingratū a ſeſe et beneficiorū immemo
rē reijciat Nichil em̄ ab ſurdius q̄ꝫ ꝓ ingratis ingrati nomine labore cō
fici nihil em̄ iniquius q̄ꝫ bn̄ficiorū immemori benefitia conferre. Nichil
iniquius q̄ꝫ parum equis equa etiā petere Ceterum breuibus dicā in hu
iuſcemodi epiſtolis curandū eſt. vt a quo petimus rem cōſequi valeamꝰ
Rem honeſtam finitam facileqꝫ non ſine blandimentorū illecebris cū
remunerationis ſpe exponamus. Hinc preclare a. Therentio illa egre-
gia commendatio conſcripta eſt. Mi pamphile huius formam atqꝫ eta
tem vides Nec clam te eſt q̄ꝫ illi nunc vtreqꝫ res inutiles. Et ad pudici-
ciam et ad rem tutandam fient Quod ego te per hanc dexterā oro ⁊ in-
genium tuū per tuam fidem. perqꝫ eius ſollicitudinem. Te obteſtor ne
abs te hāc ſegreges nec deſeras. Si te in germani fratris dilexi loco Si-
ue te hec ſolū ſemꝑ fecit maximū. Seu tibi morigera fuit in rebꝰ omni
bus Te iſti virum do amicum tutorem et patrē Bona hec noſtra tibi
committo. et tibi mando fidei.

Exemplum de littera cōmendaticia. quia cum commen-
damus tunc implicite et ex cōſequenti petimus. ideo illa omnia ad ter
ciam ꝑtē epiſtole ſpectāt videlꝫ ad petitionem.

On potui dulciſſime. N. efficere vt nunc ad te nō per
ſcriberem quanto feruore quanto ſtudio quanta deniqꝫ iocun
ditare. M. tuis ſacris legibus operam hactenꝰ dederit. qđ ſi in
ea facultate (vti ꝑ pulchre inceꝑat) ꝑgeret paucis poſt diebus ſummū
legum apicem adipiſceret. Quia vo heſterno veſperi quemadmodum
pecunijs deficere incepiſſet mihi retulit. ad modū vereor ne ſtudiū ſuū
deſerere poſtponere qꝫ cogatur. quod q̄dem impedies ſi ex redditibꝰ tu-
is quos hoc anno vberiores ꝑcepiſti. ſibi ſueqꝫ egeſtati ſubuenias. forta-
ſſis frater tuus qui vt audio q̄ꝫ primū ex aſia ad te veniat. Nam negoti
ationi fortuna plurimum arriſit. lucri ſui qđ ineſtimabi e eſt ꝯſequutus
te faciet participē potiſſimū ſi nepotis ſui virtutes et ſciencias q̄ꝫ plures
ab omnibus ꝓdicari. teqꝫ inopie ſue occurrere velle ꝑſumpſerit. Quid
inquā amabiliꝰ quid melius aut q̄d optatius poſſit accidere q̄ꝫ filium lit
terarū peritiſſimū moribꝰ eloquētia ac prudentia magnopere ꝑditum
habere. qui domui tue nobiſqꝫ familiaritatis et affinitatis vinculis cō-
iuntus auxilio conſilio honori ⁊ glorie eſſe poterit. ita qꝫ hec omnia tecū
mente fac reuoluas. pecunias primū ad eum tranſmittas. Hoc tū̄ ſcire
te velim niſi eum tanta egeſtate laborare vidiſſem atque eas impenſas
quas facies tam nccārias et frugi futuras. nihil hoc tꝑe ad te ſcripſiſſe
Quocienſcūqꝫ em̄ aliq̄d percepi qđ honori atqꝫ fortunis tuis potuit cō

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

ducere aut detrahere non potui ſuper ſedere quin te redderē certiorem.

Captatio beniuolentie eſt ſermo ſuauis animum audientis beniuolum reddens ꝯmendatione moderata Nota aliquas regulas de captatione beniuolentie. Prima eſt. captatio poni debet poſt abſtractum. Exemplum Veſtrā exoro dignitatē cui ſꝑ affecto obedire. Secūda regula. ꝙ aptiſſim⁹ locus captatiōis beniuolētie eſt in petitione. i. ſi vis ponere tm̄ vnam captationē pone ad petitionem. ſic ſcꝫ Refero veſtre dn̄ationi qꝺ nunc tēpeſtatis in nouo gymnaſio in Solſtat operam ſtudio do Quapropter veſtre reuerētie (que m̄ hactenus ſtuduit ꝯplacere) obnixe ſupplico. Tercia regula. ꝙ qn̄ volumus ponere plures captationes beniuolētie tūc debemus eas diuerſificare. i. diuerſas ponere. et nō vnam et eandē bis Exemplum. Notifico veſtre reuerentie cui entiū opifex altam ſciam ꝯferre dignat⁹ eſt. ꝙ ego nūc tempeſtatis ab maiorē ſtudij. inquiſitionē ad pariſius iturus ſum. quamobrem veſtrā dominationem (que vobis pre ceteris ab altiſſimo ē collata) attente ſupplico. quatenus mihi triginta aureos ſuper feſto. Martini accōmodare dignemini Ecce ꝙ in iſta epl'a due ſunt captationēs vna narratōe. et alia. petitōe. et ſunt diuerſe Et dicit notāter (ꝯmendatione moderata. qꝛ nemo debet in captatiōe beniuolentie alicui maiorem vel minorē laudem attribuere q̄ꝫ ipſe meruerit. Notandū ꝙ captatio beniuolentie pt̄ formari ꝑmo a mittente ꝑ modū hūilitatis Ex^m Veſtrā exoro dn̄ationē. cui ſꝑ affecto obedire. Secūdo a recipiēte ꝑ modum laudatōis. Ex^m. veſtrā exoro paternitatē. que mihi hactenus ſꝑ ſtuduit ꝯplacere. vel q̄ ſe erga me ſepe nūero gratioſam exhibuit. Tercio a ſubiecto epl'e et h̄ dupl'r. vel a bono vel a merito. vt pꝫ in ſeq̄ntib⁹ figuris

- Bonoꝝ aliud
  - Nature
    - Pulchritudo — Que conſiſtit in debita ꝓportione membroꝝ
    - Fortitudo — Corporis / Anime
    - Facundia — In expeditōe lingue ꝯſiſtit
  - Fortune
    - Theſauri — Pecunie / Lapides precioſi / Clenodia
    - Poſſeſſiones — Vinee agri domus
  - Gracie
    - Virtutes
    - Scientie
    - Sunt gratie gratis date

Item pulchritudo fortitudo et facundia dicuntur bona nature. qꝛ inſunt nobis a natura. modo ea q̄ inſunt a natura nemo tollere pt̄. neq̄ ne ab his ꝯtingit vos laudari nec vituꝑari. Item theſauri poſſeſſiones dicūtur bona fortune qꝛ acq̄runtur ꝑ fortunā. vn̄⁹ O bona fortuna cur nō es omnib⁹ vna. Si omnibus eſſeꝫ vna. tūc nō vocarer fortuna. vn̄⁹ Regno regnabo regnaui ſum ſine regno.

Captacio Beniuolencie

Nunc reſtat vlterius de his bonis aliquid dicere. Et
primo de pulchritudine dicit Areſtoteles in politicis. Nõ om
nino inquit felix eſt qui ſpecie turpiſſimus eſt vel ſine prole
Sed areſtoteles loquitur de felicitate politica. de qua loquuntur layci.
ſed illa non eſt vera felicitas. Unde ſi felicitas cõſiſteret in pulchritudi-
ne. tunc ſequeretur ꝙ pauo eſſet felitior homine quia pulcrior ē. Nec cõ
ſiſtit in diuitijs. quia tunc iudeus eſſet felitior criſtiano. ꝯſequens eſt fal-
ſum. ergo illud ex quo ſequitur. Tamen Plato in thimeo dicit Formo
ſo principi homines libẽter obediunt. propter exteriorem decentiam in-
terius de virtutibus preſumẽtes. quoniaȝ anime ſequũtur corpora For
titudo eſt duplex. vna eſt corporis. et talis conſiſtit in viribus corpalibꝰ

Fortitudo est duplex

Alia eſt anime. et talis conſiſtit in animi excelſi atqȝ inuicti magnitudi-
ne ac robore. vt inquit. Cicero libro primo offitiorum. Facundia ſiue
eloquencia eſt magna gratia. de qua loquitur Tullius in offitijs. Quid
em̃ eloquencia laudabilius preſtabilius ve. Aut em̃ admiratione au-
diencium. Aut ſpe indigentium Aut eorum qui defenſi ſunt gratia illius
Huic quoqȝ a moribus noſtris a tota dignitate eſt pncipatus datus. Et
Lactancius capitulo primo de falſa religione inquit. Benedicere ad
paucos pertinet. bene aũt viuere ad omnes. Loqui ineſt nobis a natu-
ra. bene aũt et diſtincte et ornate ab arte In his em̃ Cicero totaȝ ⁊ arteȝ
ſuam fertur comſumpſiſſe. ſuadet quoqȝ filio ſuo illud eſſe faciendum.
vt par ſit ſibi in arte dicendi. Quapropter merito omnes ad huius ar-
tis operam ſe dare dignentur. vt bene diſtincte et ornate ſcribere valeãt
Et poſt meam compilationẽ etiã alios viros doctiſſimos in his exper-
tos legere et diligẽter indagare dignentur. Quoniã ad bene lauanduȝ
multa requiritur aqua Sic ad ornate ſcribendũ nõ ſufficit tm̃ dicta vni
us legiſſe. ſed multoꝝ. quoniã tot ſenſus quot capita. Et Virgilius ſic
inquit. Ite pierides non omnia poſſumus omnes. Item nota de
theſauro et poſſeſſionibus .. Si quis theſaurũ ⁊ poſſeſſioẽs diſtribuit ꝓ
pauperibus vbi necẽarium eſt et quãdo et quantũ. tunc quoddã bonũ
eſt Sin vero plus ſibi retinet. q̄ȝ debet. tunc quoddã malum eſt Et ideo
nõ multnm petere debemus theſauros et poſſeſſiones ſm pſalmiſtam.
qui ita inquit. Melius eſt modicum iuſto ſup diuitias pctorũ multas
Subdit cãm dicens. Quoniã brachia peccatorũ conterentur. ꝯfirmat
aũt iuſtos dñs. pſalmo. xxxvi. Nunc dicendũ eſt de bonis gratie. que
bona ſunt ſcientie et virtutes. De virtutibus exẽplificando verbis bre
uioribus quo ad poſſum. Et primũ dicã de prudentia. que circa pſpiciẽ-
tia veri ſolercia qȝ verſatur. ⁊ ſic eius obiectũ eſt verum Secũdo dicaȝ
de iuſticia. que conſiſtit in hominũ ſocietate tuenda tribuẽdo ſuũ cuiqȝ
et in contractarum fide. Tercio dicam de fortitudine que conſiſtit in a-
nimi excelſi atqȝ inuicti magnitudine ac robore. Quarto dicam de tẽ-
perantia. que ꝯſiſtit in omniũ (que fiunt) ordine ⁊ mõ. in quo eſt modeſ-
tia et temperantia Unũ Ouidius in libro metamorphoſeos. Eſt modꝰ
in rebus. ſunt certi deniqȝ fines. Quos vltra nec circa neſcit ꝯſiſtere re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

ctũ. vnde Omnibus adde modum modus eſt pulcherrima virtus. Et hec de q̃tuor ꝟtutibus cardinalibꝰ ſufficiunt ad ꝓpoſitum ¶ Nũc ſupeſt vt aliq̃d dicã de meritis ſm̃ que etiã captatões beniuolencie formant̃ Meritum eſt digna ſeu laudabilis ꝯditio. q̃ alicui pſone cã generis officij vel opis eſt attributa et ſic q̇ preeſt toti mũdo in ſpũalibus meret̃ dici papa Qui ſecularibus preeſt meret̃ dici impator. Qui operã dat ſcienciis meretur dici ſtudens ꝛc.

		Nobilitas	Papa	Niſi aliquis fece
	Innatũ		Ceſar	rit magnuz delic
		Ruſticitas	Rex	tum . non poſſet
			Dux	degradari . quili=
			Comes	bet doctor docẽs
Meritoꝝ		Permanẽs	Baro	approbatus reꝓ
			Miles	bari pôt. Exem=
			Doctor	plum de medico
			Magiſter	imperito. qui ſe=
	Attributũ		Preſbiter	mel approbatus
			Baculauriꝰ	eſt. poteſt repro=
				bari. de q̃ in lege
			Aduocatꝰ	vt gradatim .ff.
			Procurator	de mũe. et hõ. et
			Mgr̃ ciuiũ	dicit cãm inter ẽ
		Trãſitoriũ	Sculteꝰ	enim reipublice
			Reddituariꝰ	nec indoctus ne
			Granatariꝰ	imperitus medi
			Caſtellanus	cius aſſumatur.

de quo notat̃ in. c. ſecundo apoſtolicũ de preben. in glo. ſup ꝟbo ꝓponere tibi liceat Item licet q̇s in doctorem fuerit tanq̃ȝ ſufficiens aſſumptꝰ ſi repitur inſufficiens debet ab inſignibꝰ doctoralibꝰ ꝑuari. vt in. l. gramaticos. C. de ꝓfeſſ. nã ꝓpter preſumptõem gradus doctoratꝰ ad multa publica officia aſſumuntur. ſed ꝑ impiciã multos ledũt. Exemplum de bonis nature. vt veſtrã exoro dñationem quã abſolonis pulchritudo decorauit De fortitudine. veſtrã exoro potenciã quam achillis fortitudo roborauit. De eloquencia. veſtrã exoro eloquẽtiã quam vlixis facundia perornat. Unde vlixes fuit vir multũ facũdus. ſed non pulcher. vñ. Nõ formoſus erat. ſed erat facundus vlixes. Uel ſic. Quam ceceronis eloquẽtia decorauit. vel orthenſii eloquẽtia redemitꝰ eſt. De bonis fortune veſtã exoro potẽtiam. quã rerũ copia exuberauit altiſſimus De bono gratie. veſtram exoro prudentiam. cui entiũ opifex altã ſciam ꝯferre dignatus eſt. vel quem altiſſimus ſcientia decoratum ornatũ redemitũ voluit. De merito innato. veſtram exoro valitudinẽ. que a rege regũ nobilitate donata eſt clariori. vel cui in bello triumphum atq̃ȝ gloriã tribuit. Exemplum de merito attributo. veſtram exoro dignitatem que vobis ab altiſſimo pre ceteris eſt collata.

Tractatus de modo

Z Concluſio

Onclusio eſt premiſſarum in dictamine ornata determinatio
Signa principij ꝯcluſionis ſunt iſta ſi.qꝛ taliter alioquin ꝙ ꝛc.
Nota ꝙ pro principio ꝯcluſionis pt poni relatiuū.vt quod rela
tiue captum. Vñ tripliciter formatꝛ ꝯcluſio Primo maioris minori cum
gratia.vt ſi tua diſcretio fecerit gratia tibi prebetꝛ maior Aliud exemplū
ſi veſtra dñatio mihi erit obſequio ꝓ virtute mea recōpenſare ſtudebo.
Minoris maiori cum famulatu. Vt qꝛ veſtre dñationi fide dignus fa-
mulabor Aliud exemplum. Iſtud in maximoꝝ beneficiorum cumulo
collocabo. Equalis eq̄li cū amicicia. vt taliter amiciciā mihi oſtēdis ſin-
gularem. Vel ſic.taliter veſtras cauſas ſaluas faciam Vel ſic.qꝺ ſi nō fe
ceris maximā iacturā ꝯſequar ¶ Notandū ꝙ ꝯcluſio pt formari in om
nibus caſibus. Primo in noiatiuo.vt ſi feceritis veſtra paternitas meū
obſequium habebit firmiter ſubiugatum . In gtō.vt qꝛ veſtre domi-
nationi.fide dignus famulabor . In datiuo. pro quo veſtre reuerencie
digna reddam premia. In accō.quo pacto veſtrā dñatōem obedientis
maiori reſpicere curabo. Exemplū cū prepōne. qꝛ apud veſtrū dñationē
meum obſequiū omni tempeſtate augmentabitꝛ De ablatiuo.vt quo
nō pretermiſſio altiſſimum pro veſtra reuerencia attentius precabor
¶ Noca hic rhetoricā ꝙ ſupioꝝ eſt precipere.corrigere.parcere. Inferio
rum vo obedire.ſeruire.reuereri.et cedere. vñ Catho Crede maiori.par
ce minori. Concluſio ſpūaliū omniū cū orōne. vt quo nō pretermiſſo al
tiſſimum pro veſtra paternitate attencius precabor. Itē illud ſignum
alioquin nunq̄ȝ debet poni niſi in ꝯcluſione minatoria.vt fac hoc alioq̄n
q̄ꝺ iuris viſurus Itē vitiatꝛ ꝯcluſio nimis longa habens longum valete
etiā vitiatꝛ nō correſpōdens parti precedenti Nūc reſtat dicere de vna ꝑ
te minus principali.videlȝ de ipſo valete q̄liter formari debeat. Sȝ qꝛ
cicero princeps et pater latine eloquentie longe doctiſſimus. et reliq̄
in his rebꝰ preſtantiores raro vel nunq̄ȝ aliud poſuerūt valete q̄ȝ hoc.

Valete

Vale et iterū Iterum iterumqȝ vale. Vale me quoqȝ ſoles ama. Vale
te me quoqȝ ſoletis amete

	Locus	In golſtat	Exm. Datū in golſtat.die ſolis.anno.dñi.lxxxvi.
Datū	Dies	Solis Lune Martis Mercurij Iouis Veneris Saturni	
	Annus	Anno dñi ꝛc.	

¶ Sequtur nūc de ſupſcriptione quā ſcribūt principes et prelati reſpec-
tu inferioꝝ.ꝛ ponitꝛ in ntō ſupius in lr̄a anteq̄ȝ incipitur

Superſcriptio

Supſcriptio eſt maifeſtatio pſone mittētꝭ vl pſonaꝝ mittētium.gra
dus ſuperioris nominis meriti.ꝛ loci.vt. Dei gratia ſcribunt prela-
ti et nobiles ſuperiorum graduum Iñ exci-

piuntur comites maiores domino. vt eſt comes de vvirtenburch. de naſſau ⁊ ſimilibus ¶ Nota q̃uis q̃libet ſuperior ſe poſſet ſupſcribere reſpectu inferior. tñ iam abolitũ eſt ita q̃d tm̃ principes. marchiones. ⁊ comites ſe ſupſcribũt. iõ ſoluʒ ponũtur de talibꝰ pſonis illuſtribus exempla. ⁊ aliis nõ ¶ Nota ꝙ comites maiores nobilitate ſupſcribunt ſe reſpectu comitum maiorum domino. Oiuina miſeratione ſcribunt cardinales loco dei gracia. Epiſcopus ſeruus ſeruorum dei ſcribit papa poſt nomen tm̃. Item papa vocat oẽs xp̃ifideles filios ſcʒ ſpũales. vt in. c. dilectus de maio. et obe. Item in xp̃o non addit niſi cum ſcribit regibus. reginis. et abbatiſſis Nota papa ſcribit ſe ſup reſpectu omniũ. et imperator etiaʒ ſuper reſpectu omniũ preter papam. Unde ſi in reſcripto vel in pͥuilegio papa nõ preſcriberet ſe tunc preſumeretur reſcriptum repetitũ vt in. c. q̃ graui. de reſcriptis. Nota ꝙ papa ſcribit ſe ep̃m et non vniuerſalem dominũ. quia nõ eſt maior ordo q̃ ſit ordo epiſcopalis dignitatis immo culmen et apex omnis dignitatis eſt in ordine ad alias dignitates ¶ Notãdum ꝙ prelati et nobiles ſupremor graduũ ſupſcribunt ſe reſpectu perſonarũ mediorũ et infimorũ graduũ ¶ Nota tamen theoricã ꝯmunem. cũ plures volunt ſe ſupſcribere. ſiue ſint pͥncipes ſiue prelati. ſeniores tñ primo loco ponendi ſunt. et ſimili mõ ſit in ſubſcriptiõe ⁊ ſupſcriptione Unde ſeniores preferri debent in electione actiua et paſſiua in reſponſione et ſubſcriptõe. vt habet̃. lxi. di. c. pͥmo Itẽ ſeniores magiſtri potius ſunt audiendi. vt habetur xv. q. prima. in canone ſic viue. ideo notanter dixi ꝙ ceteris paribus ſeniores debet locari prius

	Patriarcha		
	Archiep̃s	Cardinalis ſa	Laurencij
Exm̃ q̃liter ſcribunt	Epiſcopꝰ	cro ſancte rho	Marci
Cardinales. qꝛ ſunt	Preſbiter	mane eccleſie	Sixti
dñ̃tes. iohannes di	Dyaconi	Tituli ſancti	Crucis
uine miſeratione	Subdiaconꝰ		Laurencij
	Clericus		In damaſco

¶ Nota omnis dñs ſupſcribit ſe reſpectu ſui ſubiecti. etiam ſi ſubiectus domino ſuo fuerit equalis in dignitate. vt patet de comite in vvittenburch ſcribenti domino de zorn. de helfenſteyn. de kirchberch. Romanorum imperator ſemper auguſtus Romanorum rex ſemper auguſtus ¶ Nota ꝙ imperator ſcribit ſe ſuper reſpectu omnium preter papam Nunc reſtat dicere de ſupſcriptione

Ubſcriptio eſt manifeſtatio perſone mittentis vel pſonarũ mittẽcium gradus inferioris. ¶ Nota ꝙ hic penitus nulla ſit mencio de ap̃lico. qꝛ ipſe non ſub ſcribit ſe. cuʒ in tota chriſtianitate non habeat aliquem ſupra ſe Fratres ſcribunt. oĩes religioſi. et ideo exemplificat de religioſis qui ſe humiliare debent et eſſe mortui mundo. nomen meritũ loci ſpecificationẽ. Dei grã ſcribũt p̃lati et nobiles ſupremoruʒ graduũ. Iñ excipiunt comites maiores dñio. Diuina miſeratõe ſcri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

bunt cardinales loco dei gracia. ¶ Nota φ cū cardinales ſunt in vrbe tunc obmittunt titulū gratia breuitatis vt ſic ſcribūt Petrꝰ diuina miſeratione cardinalis ꝛc. ¶ Nota φ ſupſcriptio ⁊ ſubſcriptio totalit̄ ſunt eadē niſi φ ſupſcriptio ſpectat ad ſupiores. et ſubſcriptio ad inferiores ¶ Nota φ ſupſcripto et ſubſcriptio ambe fient in ntō. Finaliter reſtat dicere de ſupraſcriptione. que debet formari vt ſeq̄tur

Determinationem accipe in ꝑncipio in dtō. vt ſanctiſſimo reuerendiſſimo ꝛc. In xp̄o patri ſcribitur prelatis ſupremi gradus In xp̄o fratri ſcribit papa cardinalibus. archiepiſcopis epiſcopis. ceteros vero homines vocat dilectos filios.

	Patriarche	
	Archiepō	Cardinali ſacre
	Epiſcopo	ſancte rhomane
Cardina	Preſbitero	eccleſie tituli ſancti
libus ſic	Dyacono	Laurencij
	Subdiacono	
	Clerico	
Principi		Principi
Comiti	Cuilibet	Comiti
Militi		Militi
	Diuinaꝝ rerū interpreti	
	Hereſum expugnatori	
Nomen	Sacre theologie	Doctori eximio
	Diuinaꝝ litteraꝝ	dn̄o ac ꝑceptori
	Vtriuſqꝫ iuris	ſuo pre ceteris
Meritū	Decretoꝝ	colendo ſiue
	Sacroꝝ canonū	obſeruando
Loci ſpeci	Pontificū iurium	
ficatiōem	Legum interpreti	
	Medicine	
Magiſtro	Viro iohāni. M. optima	Domino ac precep
Venerabili	rū arciū. vel bonarū	tori ſuo pre ceteris
Venerando	artiū interp̄ti. vel	colendo
Perornato	Magiſtro bn̄merito	

Ac his dn̄o ſcribitur prelatis ⁊ nobilibꝰ ſupremi gradꝰ. Dn̄o ſemel ſcribitur preſbitero militi et graduato Viro ſcribit̄ oībꝰ aliis cuiuſcūqꝫ ꝯditionis fuerint ¶ Nota φ illa predicata Sommo pōtifici. ⁊ ſemꝑ auguſto ſunt ſpēaliſſima predicata. q2 ſolū illis et nō alijs ꝯueniūt ¶ Nota qđ papa ſcribit regibꝰ. cariſſimo in xp̄o filio. vt patet in. c. intellecto de iure iurando. Item impator đr auguſtus. nō φ ſemꝑ augeat. ſed q̄tum ad affectum. debet enim eſſe ad hoc affectionatus. vt quantum in eo ſit qđ ſemper velit augere imperium ſacreſancte romane et venerabilis eccleſie. Summo pontifici domino noſtro miſericordiſſimo. clementiſſimo beatiſſimo. mitiſſimo. omni laude digniſſimo ſacroſancte rhomane. et vniuerſalis eccleſie. cardinali tituli ſancte crucis domino meo ḡtiſſimo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

ornate loquendi

Rhomanorū imperatori ſemper auguſto dn̄o noſtro inuictiſſimo Rhomanoꝝ regi ſemper auguſto dn̄o meo gratiſſimo. Captatio beniuolētie tripliciter formaꝛ. Minoris maiori cum grā. vt dn̄o meo gratioſo. Maioris minori. noſtro fideli. noſtro ſingulari Equalis equali. amico ſuo fratri ſuo Nota hic theoricam huius artis pulcherrime adinuentam.

Primo volens facere epiſtolā. primū capiat ſalutationē longam vel breuem vel ſubintellectam. vt patet in principio de parte epiſtole. vel loco ſalutationis capiat vnū affectum. vel ibidē exemplificatū eſt. vel ponat exordium vt ibidem in figura patet. Secūdo tranſeat ad ſcdam partem epiſtole. que narratio dicit. et capiat vnū verbum narratorū vt ibidem reperitur Deīn vnum ꝓnomen. Deīn vnū abſtractum Deīn captationē beniuolencie. Poſt hoc qd̓ coniunctionale. Poſt hoc partem intenti. ſcꝫ ego vel nos Poſt hoc cauſam. deīn locum. et finaliter tempus. poſt hoc verbum. Et ita fac etiā in petitione. ⁊ pone concluſionē. ⁊ valete. et datū quemadmodum habes in partibus epiſtole ꝑcedentibꝰ. Exemplum de his omnibus Magiſter paulus leicher de Eſſlingen venerabili viro magiſtro Johanni dornuorcht. S. P. Venerabilis magiſter refero veſtre dilectioni. que mihi hactenus in ſingulis complacere ſtuduit qd̓ ego arduoꝝ grā negociorū circa Martini feſtum equitaturꝰ ſum ad Coloniā Nunc ſequitur tercia pars quā etiam formare debes ſm ordinē. primo capias ſignum petitionis ꝑncipij. ſecundo ꝓnomen. tercio abſtractum. quarto verbum. quinto captacionē beniuolentie. poſtea quatenꝰ. ⁊ poſt hoc ꝑtem intenti. poſt hoc tempus. deīn cauſam. poſtremo aliā partem intenti. tunc habes petitionē. Exemplū. quamobrē veſtre dilectioni obnixe ſupplico. q̄tenus mihi circa prefatum tempꝰ ob mei honorē vnum ſeruum cum vno equo accōmodare dignemini Nūc ſequit̄ ꝯcluſio. Q̄ ſi feceritis in maximoꝝ beneficiorū vos cumulo collocabo. Valete feliciter. me q̄ꝫ vt ſoletis amate. Datum in Goldſtat die ſolis ꝓxima ante Egidij. Anno. xcvi Nunc ſequuntur diuerſa epiſtolarum genera.

Monitoria

Quibuſcunqꝫ in rebus auxilio et conſilio meo opus erat adeo facilem ⁊ beniuolum te ꝓbuiſti. vt nō mō mihi ꝯſuleres meqꝫ admirares. verū ne aliq̄d quidem attemptare decreuiſti. quin prius opinionē meam de ea re percepiſſes. ex qua q̄dam tua in me beniuolentia ac familiaritate tantū animi affectum fiduciamqꝫ nactuſſum vt nihil mihi ad impetrandū difficile videatur. Quare ne hoc q̄dēꝫ tpe acquieſcere potero q̄n ea (que honori ac vtilitati tue ꝯiūctoꝝ qꝫ tuoꝝ plurimū ducere poſſint) ad te ꝑſcribā. Noſti ꝙ nobiliſſima tua familia (qꝫ per longiſſima tpa a maioribꝰ tuis deſcendit) nūc in te vnico indiuiduo conſuatur. Ne igit̄ in toto pereat vt legittimo te matrimonio copules oportet. Ex qua quidem copula ⁊ ſoboles tua ꝓpagatur familia cōſeruatur et maioꝝ tuoꝝ laus honorqꝫ immortalis reddat̄. qui etiaꝫ noſtre ciuitati et tue familie cunctis minoribꝰ qꝫ noſtris cōſulere valeat. Ab emuliſqꝫ et aduerſarijs noſtri poſſunt tueri. Vale

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Conſulatoria

Ccepi ſupiorıbus his diebꝰ ex litteris iohannis qꝫ te laudum
meaꝝ amplificatorē ſimul qꝫ bonoꝝ meoꝝ defenſorē. emulis
qꝫ meis te aduerſariū prebuiſti. Preterea in rebus meis fami-
liaribꝰ gerendis te adeo familiarē ⁊ facilem pbuiſti. acſi res ꝓpria tua a
geret. Ex qua qͦdem re ea mihi adlata eſt fiducia vt nihil abs te impetrā
dum michi difficile videat . preſertim tū cum ea abs te rogo q̄ vtilitati
tue conferre aliqͦd poſſunt. Credo equidem te non fugere quāto tpe ci-
uitas noſtra obſidione tenetur. et quēadmodū milites predia nrā deua
ſtarunt. Agri noſtri deſolati relinquuntur. et pene omnia ad nihilū re-
dacta ſunt. quāobrem frumento incipimꝰ deficere. qͦd profecto tanti ex-
iſtimatur. vt his exiſtimatio. vix valeat pecunia equari. Sed quia te fru
mento admodū abundanter gaudere percepi. tibi pſuaſum eſſe velim:
ne id aliquo tpe hoc pacto diſtrahas . ſed magis aliud emas ac frumen
to tuo adiıcias . q̄ primū em̄ ab iſta obſidione liberamur qͦd paulo poſt
futurū ſpero frumētum tuum ipm huc adduci fac. ⁊ eo precio quolibꝫ
venundare poteris. Vale felix

Deprehenſoria

Om in hieroſolimas vna ꝓficiſceremur ea familiaritas ac ne
ceſſitudo (q̄ inter parētes noſtros ſp fuerat) et tandem nobis
hereditario quodā iure relicta et roborata ac ſtabilita ē adeo
vt nos inuicem ad bona quelibꝫ inuitare ⁊ a malis retrahere quantum
poſſibile ſit debeamus . Sꝫ qꝛ nudiuſtercius ad aures meas ꝑuenit. qͦd
litteraꝝ ſtudijs poſthabitis honore ꝓprio neglecto luxurie ſordibꝰ laſci-
uieqꝫ animū applicaſti. qͦd mihi ꝑfecto moleſtiſſimum ē. ac mentē ſum
mopere exagitat plane. niſi huic finem feceris ab hmōi vicijs te retrax-
eris. familie ac patrie tue dedecori eris. et tandeꝫ fortunis prodigaliter
expoſitis inops omniū amicoꝝ expars preſidio miſerrimꝰ hoim euadeſ
Solent nāqꝫ meretricule amatores ſuos (poſtq̄ ipſis bona blandicijs ⁊
dolo abſtulerunt. et per ꝯſequens depauperauerūt) plus ceterꝫ ludibrio
habere. et qͦd peius eſt cito eorundem egeſtatē . et infamiā per vicos et
vrbes dilatare. Qͦd ſi hāc vitā inpuriſſimā (quā inſtituiſti) poſtponen
dā animū duxeris et lrāꝝ ſtudijs et vtutibꝰ operā dederis. hoc tibi polli
ceri audeo in paucis annis elapſis ſummos honores ampliſſimaſqꝫ lau
des et ingentes diuicias ꝯſequeris. Scio nāqꝫ te ingenio et eloquencia
bene preditū ſingulari. quod qͦdem ingenium ſi ſanctis vel virtutibꝰ ap
plicaueris oēs coetaneos tuos antecellere videaris . Rogo igit mirū in
modum ſi vnq̄ tibi rem gratam facere ſtudui . aut efficere aliqͦd (quod
tibi gratiſſimū ſit) potero. vt tamē mei grā ab hac vita turpiſſima ad ho
neſtatē te reducere digneris. Vale feliciter

Minatoria

Ccepi equidē ſuperioribꝰ his diebꝰ ex veredicoꝝ hominū relatu
q̄liter vbiqꝫ fame mee detrahas et denigrare facias. nō obſtante

ꝙ te multis tranſactis tēpeſtatibꝰ ⁊ enutriui ⁊ educaui ſciētijs moribus
et diſciplinis. qđ tibi minime cōfiſus fuiſſem. immo innitus de te audio
Quapropter ab hmōi detractionibꝰ et ingratitudinibus erga me deſiſ
tere digneris. qm̄ ſi ꝑamplius a te ꝑcepero obmittere ⁊ ſupſedere nollez
ſed potius te corpore et rebꝰ tuis mediāte iuris ſtrepitu ꝯuenirem.

De plangitoria

Uiſum q̇dem ſapientiſſimi patris tui ꝑacerbe tui. qui quinto
c kalendas iunij renūciatꝰ ē mihi. neqȝ em̄ poterā nō ꝯmoueri
non minorē ꝑſuadere ex eius mihi morte iacturā factā eſſe ꝙ̄
tibi Erat em̄ is mihi antiqua familiaritate ꝯiunctus. et rerū meaꝝ dili-
gens adminiſtrator. Neſcio aūt mei potius ꝙ̄ tui cauſa moleſtia hec in
illata ſit. Te em̄ vt fratrem colo. non em̄ minꝰ pene tibi ꝙ̄ michi amoris
tribuo. Uerius tñ dicam vtriuſqȝ me vicem dolere. atqȝ ita dolere. vt
ſummis lachrymis cōficerer. niſi me ꝯſuetudo vel potius lex nature ꝓ-
hiberet. q̄ docet neminē vitam ſuſcipe poſſe niſi moriendū ſibi ꝓponat
et paratꝰ ſit q̄cunqȝ obtulerit fortuna ꝑicula equo animo ferre. Sapiē
tiſſimū q̄ȝ euȝ ſꝑ exiſtimaui q̇ quociens caſus euentū viderit nulla poſ-
ſe rōne depelli nihil oīmode meroris inducat. morti em̄ reſiſtere temera
rium eſt. Ea nāqȝ talis eſt vt deferri q̇dem poſſit. euitari aūt minime.
Uaria aūt ſunt genera mortis atqȝ incendia. illi aquaꝝ ſuffocatione il-
le cedis calamitate. illi miſerandaꝝ feraꝝ impetu moriunt̄. Itaqȝ prīs
tui obitū eo equiori animo feres. q̄ magis nature ꝓxima mortis ſpēm
eius interitus accidit. Nā et domi mortuus eſt. ⁊ grādis etate interijt vt
ꝯceſſiſſe illum nature putemꝰ. Nullū deniqȝ aptius tibi ſolatiū inueni-
es ꝙ̄ gentilium ſapientiā ſimul atqȝ animi magnitudinē quibꝰ Catho
ꝓ defuncto filio viro clariſſimo laudationem habuit. in q̄ ſingulis q̇ ad
funus ꝯuenerāt ꝯſolatiōis attulit conſilia. Quo nāqȝ animo q̇ntus fa
bius cōſularis filij ſui obitū tulit oēs intelligunt. atqȝ ſecunda gentiles
nichil omnimode veritatis ſacroſancte fidei hic attingebat. q̄ ſola nos pe
ne cogit ad nrōs caſus fortiter ferēdos. ⁊ qđ deo placuit magnanimo ſu
ſcipiendū: que cū ita ſint pectoris amaritudies quātopere motus ꝙ̄ faci
le deponas. ⁊ cōmori q̇dem ꝓprium hois eſſe cogitabis. Sapientis aūt
qđ humana natura afferat eſt ſapientiſſime moderari. Uale felix

Monitoria et conſolatoria ſimul

Si vales bene et ego valeo. Preceptorū optime quāꝙ̄ te meis
litteris hactenꝰ certū nondū fecerim nō mee ſegniciei. ſȝ potiꝰ
baiuloꝝ inopie eſt imponendū. Quaprop̄t te certum eſſe volo
noſtram iam patriā ob hoſtibꝰ obſeſſam atqȝ miſerabilit̄ deſtrctaȝ. Ob
id te ammoneo atqȝ auiſo ne iter verſus nos nūc tempeſtatis (ne te ſpoli
ari et rebꝰ tuis priuari ꝯtingat) arripias Sed potiꝰ tibi ſuadeo atqȝ per
ſuadeo vt ſtudio moralis philoſophie iam dudum a te incepto diu noc
tuqȝ inſudare digneris. vt omnibus ⁊ ſingulis tuis ⁊ amicis et neceſſa-
rijs valeas eſſe paternis in laribus vtilitati glorie atqȝ honori. Uale feli
citer. me quoqȝ vt ſoles ama.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Tractatus de modo

Promotoria

Euerendo in xp̄o patri ⁊ principi dn̄o. M. abbati in Campido-
na Paulus leſcher de Eſſlingen optimarum arciuꝫ magiſter
ſui promptitudinem famulatus. Venerād̄e pater venit ad me
Johannes, M. mihi familiariſſimus immo amiciſſimus aſſerens iohan
neꝫ funck pie recordationis p̄ſoluiſſe vniuerſum carnis debitum, Et qꝛ
veſtra paternitas beneficiū illud (qd̄ nunc tempeſtatis vacat) conferre
habet. quamobrem ſui ex parte veſtram reuerentiā que nobis ab altiſſi-
mo eſt collata obnixe oro obſecro atqꝫ obteſtor. q̄tenus ſibi ob intuituꝫ
altiſſimi et mei contemplationem prefatum beneficium conſerre dig-
nemini. Quod ſi veſtra paternitas fecerit deum pro veſtra reuerencia
indubitanter diu noctuqꝫ attencius precabor.

Gratificatoria

Euerendo optimaꝝ artiū magiſtro Conrado ſuterleyn Pau-
lus leſcher de Eſſlingen bonaꝝ artiuꝫ magiſter. S. P. D Quā
q̄ꝫ predilecte fautor nullas hactenus ad vos litteras miſerim
non tamen idcirco factum fuiſſe exiſtimetis quia vos vel veſtra in me
facta tradiderim obliuioni. Quis em̄ niſi ingratus inſolens et inanis
omnino fuerit eam non obſeruaret perpetuo mihi non tam fraternam
q̄ꝫ paternam ſepius oſtenſam in etate pubertatis amiciciā Crede firmi-
ter ꝙ odorem ſeruat diurtine quem noua teſta capit. Vos michi genitor
magis q̄ꝫ amicus eratis. educaſtis me ſcientiis. virtutibꝰ moꝛumqꝫ diſci
plinis. tametſi non tam profunde tamqꝫ vtiliter ſuſceperim, ſicuti effeci
ſtis diligentiſſime quantum in vobis fuit, tamen in vobis omnem dili-
gentiam profiteor. Accuſo vero ſi non ꝓfecerim in me maximā negligē
tiam, tantā itaqꝫ cui apud me amiciciā fore ambigat nemo. quam non
delere poſſit. non oris cōuerſatio. ſiue non miſſio litteraꝝ. ſiue quecūqꝫ
corporalis abſentia. Non em̄ vulgi inter nos amiciciā puta quā probat
vtilitate que de facili rumpitur. ſed potius eam de qua. Hieronimꝰ loq̇-
tur. Vera enim decens eſt illa neceſſitudo et criſti glutino copulata. quā
non vtilitas rei familiaris. non preſencia corporum. non ſubdola ⁊ pal-
pans adulatio. ſed dei timor et diuinarum ſcripturaꝝ ſtudia concitant.
Hec eſt amicicia quaꝫ non delet ſeiunctio corporum non litteratum pre
termiſſio. ſed tantā requirit amicoꝝ beniuolentiam quanta ⁊ q̄ꝫ ſit diu-
turna quies animi in hoc ergaſtulo Itaqꝫ preclariſſime fautor non du
bites quin te non ſolum diligam. ſed et amen donec ſpiritus hos regat
artus. Fuiſſem nihilominꝰ tibi preſens mortua voce ſepius ſi baiulorū
mihi affuiſſet copia. que dum mihi propter loci diſtanciam defuerit et
ſi ſemper ꝓmtus fuerim nequiui tamē. quapropt̄ me excuſatum habe-
re dignemini de mea ſi quam fecerim negligenciam. Vale, et iterū vale.

Pacificatoria

Aulus leſcher de Eſſlingen optimarū arciū mgr̄. Johanni. M.
filio ſuo adoptiuo. Salutē et omne bonū qd̄ te dilectū filiū vt ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

ſito more conſueui.non vocor hoc faciunt opera tua.quia te contra tuũ germanum petrum oppoſuiſti nulla rõnabili cauſa ſubſiſtente.quod in uitus de te audio.Longam eṁ epiſtolã ad me ſcribis te excuſando.ne in imicis tuis credam.Ego ſolum operibus tuis credam . ⁊ ea que palã vi-deo non poſſum non credere . tua offenſio in tuum fratrem et rebellio erga me notoria eſt Si te cũ fratre tuo volueris pacificare ⁊ vnire quẽad modum bonum decet filium obedire preceptis ſui genitoris.vtar pij pa-tris officio.nec redeuntem filium aſpernabor.Sed potius vitulum ſa-ginatũ apponã.ſicut in euangelio erga ꝓdigum filium obedire precep tis fuiſſe legimus bonum patremfamilias Q̃ȯ ſi pergis genitoris pre-cepta ſpernere et contemnere.ſenties me maiorẽ te. prudens ſis et noſce que aduerſus te fieri pñt et plane intelliges. Vale felix.me q̃ꝫ ſolus ama

Inuitatoria

Reuerendo in xp̃o patri ac dño.dño Alberto abbati in Rot. Jo hannes. N.obedientiã et omne bonuꝫ Ampliſſime veſtre in-ſinuo paternitati.que ſe erga me hucuſqꝫ ſemꝑ beniuola atqꝫ fauorabilẽ oſtendit.q̄ die ſolis ꝓxima ob anime mee ſalutem necnõ me orũ genitoꝝ ꝯtemplationẽ primitias ero celebraturꝰ Ea propter veſtraꝫ dignitatem(que vobis pre ceteris ab altiſſimo eſt collata)ꝯnixe oro ob ſecro atqꝫ obteſtor.quatenus noſtra gaudia atqꝫ feſta bachinalia pſona-liter decorare dignemini . Quod ſi veſtra benignitas adimpleuerit vti non diffido.in maximorum benefitiorũ cumulo collocabo.Profiteorqꝫ me ꝑpetuo veſtre gracie obnoxium.atqꝫ immortali beneficio fore Vale te feliciter. veſtrum famulum q̃ꝫ vt ſoletis amate.

Exhortatoria ad humanitatis ſtudium

Erudito viro ac ingenioſo iuueni. N.frater.n.S.D.P.Quid de tuis litteris ſentiã in primis expediã Sunt in ꝑmis pulchre valde ſublimes elegãtes atqꝫ magna ſuauitate diffuſe Qua-propter pergas ſicut cepiſti et rhetorice operã des.quam ſciam ꝓutilem video huic mundo. Nam et ea allicit ad ṽtutes. vicia deprimit magna ſi vult extollit. parua ſua induſtria magna facit.Et cum ſimus morta-les ipſa ſola eſt que immortalitatem preſtat. Nam oro te.q̇s meminum q̇s alexandrũ.quis pompeiũ et ceteros infinitos benefitio illo dotauit . ne cum infimis q̃ꝫ neſcirent ac ne eoꝝ nomina cum corporibꝰ ſepulta iace-rent.niſi rhetoꝝ facundia.Hoc ꝓfecto ſenſit ipſe Alexãder macedo.qui cum ſepulchrum achillis in agro vidiſſet ait.O fortunate iuuenis q̇ vir tutis tue laudem per homerũ meruiſti.ꝓfecto is plus laudẽ homerꝰ q̃ꝫ ipſi achilli tribuit.Et vt plus dicã ſcriptori virtutũ q̃ꝫ actori Senſit hoc (vt credo)virgilius.cũ de aurialo ⁊ niſo loq̃retur ſic inquiens.O fortu-nati ambo ſi quid mea carmina pñt. Nulla vos etas memorẽ me exiſti-met vnq̃ꝫ Quare peto et hortor vt rhetorice ſic operã des vt tibi nobiſqꝫ honori ſis. Sapientiam tamen admiſceas.ſine q̄ ipſa eloquencia eſt ſi-cut gladius in manu furioſi. Valete felix

Petitoria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Al fuit hucuſqʒ inter nos amicabilis ꝯuerſatio. vt quos fora ſa
lutares michi accidere tulit euentus vobis faueā ampliſſime
preceptoꝝ. Cum mihi nudiuſtercius inſinuaſtis mortua voce
qualiter me nondū in toto de ſeruicio certificare poſſetis. de quo nō mo
dicum dolui. cum veſtram neceſſitudinē apud me ſimplicē aptam dex
teram ingenuā cognouerim. fecit vt plurimū ſeruitio veſtro ꝯiungi ad
optem. Videtur q̄ʒ amor quē erga me habetis indies maiori me affecit
iocunditate. Quamobrem veſtram reuerentiaʒ obnixe oro obſecro atʒ
obteſtor. quatenus me iam tēpeſtatis certiorē reddere dignemini. quid
tñ in hac re acturus ſim. cuʒ me ad vos tanq̄ȝ ad aliquā portū tutiſſimū
ꝯtulerim. Qđ ſi feceris in maioꝝ beneficioꝝ cumulo collocabo. Valete

Alia petitoria et correctoria ſimul

Ognato ſuo amantiſſimo. Johannes. M. ſalutem. Accepi his
diebus male valitudinē tuam ꝙ vſqʒ ad exalationē ſpūs egro-
tares. et tu tepidus ⁊ piger nihil mihi ſignificaſti. qđ amoris in
me tue puſillitati aſſcribo. Hortor igit̄ te. quatenus me de valitudine tu
a ab integro litteris tuis certifices. Hoc tuum eſt officium et meum de
ſiderium. Vale feliciter

Excuſatoria ad tempeſtatis puſillum

Ccepi nuꝑ elōgatiſſime bonarū artiū ꝓfeſſor lrās tuas omnem
amorem beniuolentiā elegantiā ac ſuauitatē pre ſe ferētes Qui
bus ad pn̄s ſatis rn̄dere nequeo. neqʒ em̄ domi neqʒ mecū ſum.
Ad paciētes vndiqʒ diſtrahor res meas oēs ⁊ domeſticas et forenſes p̄
ter mittere ad temp⁹ cogor Sic em̄ principū ac tumultib⁹ curialiū aſtric
tus ſum. vt neqʒ mihi neqʒ meis tum necāriis tum amicis ac fautorib⁹
ꝓdeſſe iam valeā. Veruʒ cum vna erimus. erimus aūt breui deo duce
cōicabo tecū ea q̄ tibi ⁊ cōmodo ⁊ honori ac decori ſint futura. Vale

Littera commendaticia

Alutem plurimaʒ ampliſſime preceptoꝝ. Ampliſſima erga te
fretus ꝯfidētia has ad te mitto lrās. Ueniet in preſentiam duo
mei germani mihi admodū dilecti. qui in ſtudio colonienſi ſtare
optarēt litteraꝝ capeſſendi grā. quos mei contemplatione et amore vti
mihi ſpes de te indubia eſt cōmendatos recipias Et in qua burſa ⁊ ſub q̄
preceptore ꝯmodius ſtare poſſint tuo conſilio diſcernas. In hoc michi
rem gratiſſimā erga te remerendā facies. Vale felix

Alia commendaticia

Alutem pluri

mā libenter eos tue fraternitati cōmendo venera
bilis magiſter quos certos cognoui dies nocteſqʒ pro amplifican
da fama tui nominis ꝯſumere. quoꝝ eſt longe p̄mus tuus diſci-
pulus magiſter petrus. M. actu regens pariſius in p̄clariſſima arcium
facultate. qui nō ſolum doctrina. ſʒ vite q̄ʒ optimis rōnib⁹ plurimuʒ ex-
cellit. quo fit vt eundē tibi ſuis meritis exigentib⁹ cōmendatū mei intu
itu ſuſcipias atqʒ proſequaris oro atqʒ obſecro. Vale. ex pariſius duode
cima auguſti

ornate loquendi

Incipit ſecundus tractatus huius libri.

Ars latinizandi quā nonnulli florē rhetorice appellant

Om iuxta Ciceronis ſententiā nihil laudabilius nihil preſtanci
us eloquētia reperiatur. que hominē acceptum in hoc mundo e
amabilē corā ſingulis principibus atqz oculatis hominibus red
dit Etiam in ambone hominē deo gratum facit. et poſthanc vitā homi-
nem quo ad famā immortalē reddit Quapropter huic a maiorib⁹
noſtris in tota dignitate eſt principatus datus. vt inquit Tullius libro
officiorū capl̄o de eloquencia. Hanc autē nemo adiſci poterit ſine cogni
tione colorꝫ. qui a colo et a ſignificatione ſumuntur. Oportet q̄z rheto-
rē ſcire exclamationes in laudē et vituperiū. in indignationē et admira-
tionē iuxta orōnis qualitatē Quoniā autē omnis oratio poetica ſim
pliciter intelligitur de laude vel vituperio. Quapropter in iſto modo
eloquendi ponam diuerſos colores. et diuerſas exclamationes. ſine qui
bus homo perfecte loqui non poſſet. Et tales colores et exclamationes
probabo primo exemplis familiaribus. vt quiuis faciliter intelligere po
terit. Deinde oſtendā exēplis diuerſorꝫ oratorꝫ ac poetarū Et quia tranſ
ſumptio multiplex eſt. ideo eius diuiſionē ponā. quoniam per diuiſio-
nem res ſcitur in ſua potencia Omnis terminus rhetorice proferendus
aut tranſſumitur a loco aut a ſignificato. Exempla patebunt Notā
dum qd triplex eſt color qui ſumitur a loco. ſcz. Tranſgreſſio. Traiectio
et Peruerſio. Et ideo nuncupantur a loco. quia eſt localis diſtātia inter
ſuppoſitum et appoſitum. adiectiuū et ſubſtantiuū. prepoſitionē et ſuū
caſuale. Exempla patebunt. Tranſgreſſio eſt ſeparatio ſuppoſiti a ſuo
appoſito dcōne vel orōne interpoſita Exemplū de ſimplici dcōne Impe
rator dulciter loquitur. Exemplū de oratione. Imperator motus pre
cibus pie reſpondit. Aliud exemplū. Rector vniuerſitatis multis caſti-
gationibus ac diuerſis medijs a ſcolaribus hoc nephas pſcrutatus eſt.
Rector magnificus huius gymnaſij vna cum conſilio omnibus ſuppo
ſitis arma prohibuit. Aliud exemplū. Sereniſſimus dux bohemie (vt
fertur) omnes ſuos ſubditos ad catholicam fidem coegit. Exemplum
Virgilii. Maximus illi oneus placito ſibi pectore cepit. O regina no-
uam cui condere iupiter vrbem. Iuſticiamqz dedit gentes frenare ſu-
pbas. Troes te miſeri ventis maria omnia vecti. Oramus prohibe ne
phandos nauibus ignes. Parce pie generi pprius res aſpice noſtras
Nō nos aut ferre libicos populare penates. Venim⁹ Exemplū Therē
tij. Forma impulſa iſti nos amatores colunt. hec vbi immutata eſt illū
ſuum animum alio cōferunt in proſpectū. interea aliqd nobis eſt. deſer
te viuimus. Vnde Ouidius in pmo methamorphoſeos In noua fert
animus mutatas dicere formas. Corpora dij ceptis nā vos mutaſtis e
illas. Aſpirate meis. pma qz ab origine mundi. Ad mea perpetuū dedu
cite tpa carmen. Vn̄ venerabilis Boetius in primo libro de conſolatu
philoſophico ſic inquint. Mors hominum felix que ſe non dulcibus an
nis Inſerit. et meſtis ſepe vacata venit. Et iterū Virgili⁹ in Eneydos

Triplex eſt Color q̄ ſu mitur a Loco

Dij ſi qua in celo eſt pietas que talia curet. Perſoluant grates dignas ⁊
premia reddant. Debita que nati coram me cernere locum Feciſti. vñ
idem Virgilius in bucolicis. Paſcite vt ante boues pueri ſubmittite
thauros. Fortunate ſenex ergo tua rura manebunt. Item iuuenalis
Plurimum enim intererit quibꝰ artibꝰ et quibꝰ hunc tu. Moribꝰ inſti-
tuas. ſerpente ciconia pullos. Nutrit. et inuenta ꝑ deuia rura lacerta
Illi aũt ſumptis querũt animalia pennis. Vultur iumento ⁊ canibus
crucibuſqꝫ relictis. Ad fetus ꝓperat ꝑtem qꝫ cadaueris affert Hic eſt
ergo cibus magni q̈ꝫ vulturis et fertis. Vñ Homerus Interea toto me-
nelaus in agmine troũ. Querit alexandrũ. victor huc fertur et illuc
Quẽ frat̃ ſocias acuens in bella cateruas Adiuuat. et forti populos fri-
ges increpat ore. Seruareqꝫ iubet leges. helenãqꝫ repoſſit Vnde Boe-
cius. in libro p̄mo de ꝯſolatione phie ſic inquit. Mors hominũ felix que
ſe non dulcibꝰ annis Inſerit. et meſtis ſepe vocata venit. Vñ. Virgiliꝰ
in para. ſic inquit. Neſcis in ſane neſcis quãtas vires ꝟtus habeat. no-
men tm̃ virtutis vſurpas. ſed q̇d ipſa valiat ignoras Vnde etiã Saluſti-
us in bello ingurtino ſic inquit. Itaqꝫ poſtremo leges maieſtas noſtra
diuina et humana omnia hoſtia tradita ſunt. Traiectio eſt ſeperatio
adiectiui a ſubſtautiuo dcõne vel orõne interpoſita. Exemplum de ſim-
plici dcõne. vt albus currit homo Sapiens diſputat phs Exemplum de
orõne. Magnum vt audio in colonienſi ſtudio perpetraſti nephas Ali-
ud exm. Amiciſſimũ michi iohannẽ meum neceſſario ſalutare digneris.
Vnde Virgilius Scinditur incertum ſtudia in cõtraria vulgꝰ. Aliud
eiuſdẽ. O lux dardanie. ſpes o fidiſſima thecrũ. Que tante tenuere mo-
re quibus hector ab oris. Expectare venit. vt te poſt funera multa. Poſt
hominũ varios deprehendat vbiqꝫ labores. Defeſſi aſpicimꝰ. que cauſa
indigna ſerenos. Fedauit vultus. aut cur hec vulnera cerno. Vnde Bo-
etius in libro de conſolatione phie. Has ſaltem nullus potuit peruince-
re terror. Ne noſtrum comites proſequerentur iter. Item Marcialis
cocus. Barbara piramidũ ſileat miracula nymphis. Aſſiduus iactet
nec babilone labor. Exemplum primi Regum. Fili mulieris virum vl-
tro rapientis Peruerſio eſt ſeperatio p̄poſitionis a ſuo caſuali dictio-
ne vel orõne interpoſita Exemplũ de ſimplici dcõne In regis aula hec
accepi. In eius ingenti atqꝫ callida aſtutia cognoui. Exemplũ de orõne
In ſereniſſimi p̄ncipis conſtitutus aula hec percepi. Aliud exm In ſan-
ctiſſima vt fertur a nõ nullis colonienſi ciuitate hoc pactum eſt. Aliud
exemplũ In huius ſereniſſimi regis hungarie laudem et honorẽ multa
fuere pulcherrima introducta. Aliud exm In omnipotẽtis et altiſſimi
ac intemerate virginis laudem hoc opus recepturꝰ ſum Aliud exm In
huiꝰ alme vniuerſitatis omnium doctoꝝ atqꝫ mgrõrũ et ſtudentiũ lau-
dem et libertatẽ venirent merito ſtatuta vna cum p̄uilegijs ſemel in an-
no in publicum legenda. Exemplũ Virgilij in p̄mo Eneidos. Imo aie
et a prima dic hoſpes origine nobis. Inſidias inquit dauaũ caſuſqꝫ tuo-
rum Erroreſqꝫ tuos. nam te iam ſeptima portat. Omnibus errantẽ in
terris fluctibus eſtas. vñ Auianꝰ Jupiter in toto quandã queſierat orbe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Pignoꝛa natoꝝ quis melioꝛa daret. Sequuntur nunc coloꝛes a ſignifi
cato. Omnes ſe transferentes iuxta aliquam ſimilitudinem ſe transfe-
runt ſexto thopicoꝝ. qꝺ phi dicunt. Ganfredus in ſua noua rhetoꝛica cō
firmat dicens Contingit vnam rem ſumi pꝛo alia. ſeu vnum nomen ꝓ
alio pꝛopter ſimilitudinez reptam in homine et pꝛato. ſicuti em̄ hō rideſ
aperit os ſuum. ſic pꝛatum (dum floꝛet) aperit viſcera ſua. igit̄ ꝓpter ſi
militudinem quā ambo habēt vnū tranſſumit̄ pꝛo reliquo. Pariformit̄
peteris dicere ſuo mō de aliis tranſſumptionibꝰ. vt illa habet albam faci
em. illa habet faciem lacteā. vel is lactei coloꝛis hꝫ faciem vł genas. iſte
hꝫ dulce eloquiū. muta. iſte habet melilfluū eloq̄um. is habꝫ coꝛ durum.
muta. is lapideū habe coꝛ. Tranſlatio eſt variatio nōis adiectiui de pꝛo-
pꝛia ſcatione ad impꝛopꝛiā. Exemplū ſermo virtute aureus viret. No-
minatio eſt variacio vbi ſubſtātiui de ꝓpꝛia ſcatione ad impꝛopꝛiā. Ex
emplū pharaonis lapis ſubmergit̄ mari. tuo in capite abſcondit̄ lapis
Pꝛonominatio eſt variatio ꝓpꝛij nominis de ꝓpꝛia ſcatione ad impꝛo
pꝛiam. Exemplū en q̄ꝫ ſolerter pꝛedicauit vlixes vel illoneus. ⁊ ſic habes
qꝺ illa variatio habet tres ſpecies Nunc ſeq̄tur de naiatione que in ſex
ſpēs diuiditur. vt patebit poſtea cum diuerſis oꝛatoꝝ ac poetarum exē-
plis. Nota hic pulcherrimā rethoꝛicam. quando aliqꝺ nomen ſubſtanti-
uum capitur pꝛo qualite. tunc amplius non manet ſubſtantiuum. vt
lapis pꝛo duricie. vulpes pꝛo vulpicie. ſalamon pꝛo ſapiencia. ⁊c. et vt ſic
ſunt adiectiua Exemplum ille eſt ſalamonioꝛ ſalamone. ille eſt vulpioꝛ
vulpe. et ſic poteris dicere de aliis nominibus ſubſtantiuis. vnde Therē
tius in andꝛia. quis eſt. is eſt an eſt. ipſe eſt. ipſiſſimus eſt. Denaminatio
eſt quando ponitur continens pꝛo contento. Exemplum ciuitas nuren
burgenſis confederata eſt cum illuſtri duce Geoꝛgio de bauaria Exem
p'um Virgilij in eneidos. Heu fuge crudelas terras fuge litus auaruz.
Et iterum Virgilius Seuit ignobile vulgus Secūdo fit denominacio
quando ponitur habitus pꝛo habituato. vt voco michi illum cum ru-
beo caputio. cum albo. et ſic de aliis. vnde Virgilius in pꝛimo eneydos
Arma virūqꝫ cano troye qui venit ab auris. Italiam fato lauani
aqꝫ venit Littoꝛa. multum ille terris eſt paſſus et alto. Vi ſuperū
⁊c. Tercio quando ponitur pars pꝛo toto. Exemplum hec eſt domus
pulchra demonſtrando ſtubam. hec eſt ciuitas pulchra videndo turres
Vnde Virgilius in eneidos. O foꝛtunati quoꝛum iam menia ſurgunt
Inquit eneas et menia ſuſcipit vꝛbis. Infert ſe ſeptus nebula mira-
bile dictu. Ita etiam totum ponitur pꝛo parte. vt aufer fontem, id eſt
partem fontis. Vnde in ſacra ſcriptura. Pange lingua glozioſi, id eſt ho
mo pange Quarto qn̄ ponitur materio pꝛo materiato. Exemplum
Hic eſt bonus pannus demonſtrando capitium cernite no: ſic aurū de
monſtrando anulum Quinto quando poniter cauſa pꝛo cauſato.
Exemplum pꝛocdoloꝛ de tuis ſeuiſſimis doloꝛibus; doloꝛes enim non
ſunt ſeui ſed faciunt hominem ſeuire. doleo de tuis ſiniſtris moꝛbus
moꝛes non ſunt ſiniſtri ſed faciunt aliquē ſiniſtrum ⁊ ſic de aliis. Sexto
quando ponitur inſtrumentum pꝛo artifice Exᵐ hec ſecuris

hanc domum fabricauit.hec penna hunc librum ꝯſcripſit
Vnc ſequuntur exclamationes que oratoribꝰ ac poetis ⁊ maxi-
me ipſis ꝑdicatoribꝰ deſeruiunt.quibꝰ opus eſt has bene intelli-
gere. Omnis aūt exclamatio eſt cā laudis.aut vituperij. aut in-
dignationis.aut admirationis.Cauſa laudis.Vñ virgiliꝰ in primo enei
dos O fortunati quoꝝ iam menia ſurgunt.Eneas ait et faſtigia ſuſcipit
vrb. Infert ſe ſepiꝰ nebula mirabile dictu Per medios miſcetqꝫ viris nez
cernitur vlli. Exemplum boetij.in libro de diſciplina ſcholarium. O ve
nerabilis facunditas tullij ſummis eſt deſiderijs collocanda . Cauſa vi-
tuperij.Exemplum O ſpurcicie vas incaſtiſſime ſeuum. Exem-
plum virgilij in buccolicis O crudelis alexi nichil mea carmina curas.
Nil noſtri miſerere mori me deniqꝫ cogis.Cauſa indignationis . Vnde
virgilius in ſecundo eneidos. O miſeri que tanta inſania ciues creditis
auectos hoſtes. Aut vlla putatis dona carere dolis danaū.Vnde perſi-
us. Magne patet diuum ſeuos punire tyrannos. Haut alia ratione ve
lis cum dira libido. Mouerit ingenium feruenti tincta veno. Virtutez
vt videant intabeſſamqꝫ relicta. Cauſa admiratōis exemplū . o quanta
huius viri prudencia. o ineffabilis glorioſe virginis pulchrido. O ſalo-
monis ſapiencia omniū mortaliū ſophiam ſuperauit.

Exclamatio
Laudis
Vituperii
Indignationis
Admirationis

Hic finitur ſecundus tractatus huius libri. qui modus latiniſandi ſi-
ue benedicendi aut flos rethorice ſcie appellatur . qm̄ omnes libri ꝟgilij
tullij et alioꝝ poetarum et oratoꝝ his coloribus et exclamationibꝰ peni-
tus referti ſunt. vt patet inſpicienti

Incipit feliciter hic tercius tractatus de elegancijs Cice ronis latine eloquencie ꝑncipis.alioꝝ quoqꝫ poetaꝝ et oratoꝝ

Vm iuxta Hieronimi q̇ et lactācij arnobij diſcipuli ſententiaz
caplo ꝑmo de falſa religione bene dicere ad paucos ꝑtineat.be
ne aūt viuere ad om̄es. Preterea ibidem hanc mouet queſtio
nē Vtrū maiori in gloria ph̄i q̄ꝫ oratores fuere . Ad hāc q̄ſtionem in hec
verba reſpondet. Maiori em̄ in gloria ph̄i q̄ꝫ oratores fuere Iſti em̄ recte
viuendi doctores ſunt exiſtimati.qđ eſt longe preſtabilius. quoniam be
ne dicere ad paucos ꝑtinet.bene autem viuere ad om̄es. tñ ipſa ſtuden-
da atqꝫ addiſcenda eſt.vt potentius in animos influat et in ſua inſtruc-
ta religione luce orōnis ornata. Eam aūt nequaq̄ꝫ adipiſci poſſimus ſi-
ne doctrina ciceronis. q̇ latine eloquentie fons exultit.vt nobis Georgiꝰ
trapiſontius in ſua tethorica de eius eloquencia in hec verba atteſtatur
Nam orationes diligenter ſummus orator ꝯpoſuit.artis precerta luden
do quam breuiter pro tempore edidit . Areſto.illum ſummum profec-
to ph̄ie magiſtrū.quē iſti ſuū principem eſſe volūt quē ꝓbe totis ſequū-
tur viribꝰ.quē diligunt admirant amplectūtur. Adreſto.inquā ipſum in
ſpiciamus. Quid ergo is ph̄ie caput et oculus eloquentie ne ꝑcepta cō
temnat At nemo iudicio meo ornatiꝰ.nemo diſtinctiꝰ.nemo numeroſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

us ſimul et grauius locutus ē adeo. vt ſi quis ſingat humana oratione
vti ꝯtemnere auſim. q̄ non ſe ſolum. ſed nos quoqꝫ dicere cupiens plu
ra huius artis ornamenta reliquit q̄ȝ hi qui ſeſe rethores profitebantur.
Itaqꝫ citius q̄s phiam ciademerit q̄ȝ eloquētiā non ꝯceſſerit. Maiorem
medius fidius diei parte oratorias artes elocucioneſqꝫ precepta tradidi
ſſe. Fertur em̄ in licio ante prandium quidem ea deambulando ſecreta
nature explicaſſe. q̄ ipſe atroamatica nūcupabat. Hunc igitur dilectiſſi-
mi iuuenes plane intelligere poteritis q̄ȝtam diligentiam ꝛ operam ipſe
eloquētiſſimus Cicero pfecerit. vt apte ornate et diſtincte loqui poſſet
qm̄ vt inet pmo libro officioꝝ ſuoꝝ fatetur ſe totam vitam ſuā in his cō-
ſumpſiſſe. Officiū em̄ oratoris eſt ornate ꝛ bene ꝛ ſtricte pſuadere in qua
cūqꝫ materia. et p pſuaſionē audientem ducere ad ſuū ꝓpoſitū. qm̄ non
modicū in ſe hꝫ fructus copia dicendi et ꝯmoditas orōnis. ſi recta intel
ligencia et definita moderatione animi gubernet̄. Si igit̄ ampliſſimi
adoleſcentuli fructū hunc adipiſci voluerimus. tribꝰ hoc medijs facere
poterimus. ſcꝫ arte imitatione. ꝛ exercitatōe Ars eſt pceptio que dat cer
tam viam rōnem dicendi. vt ſunt colores et elegantie ꝛ exclamationes
Imitacio eſt qua impellimur cum diligenti rōne vt aliquoꝝ ſimiles
in dicendo velamus eſſe. vt plane atteſtat̄ ipſe Auguſtinus dachus. cum
inquit. Credimus iam dudū a pleriſqꝫ viris etiam diſertiſſimis pſuaſū
demum quempiā arte in dicendo nōnullam adipiſi. ſi veterum atqꝫ eru
ditorum ſectari veſtigia optima ſibi quiſqꝫ ſemp ad imitandum ꝓpo-
ſuerit Exercitatio eſt aſſiduitas ꝯſuetudo qꝫ dicendi. Unde auguſti-
nus dachus de exercitatiōe loq̄tur. Neqꝫ em̄ diutius in Ciceronis lec-
tione verſatus ſit nō in dicēdo ꝛ ornatꝰ et copioſus eſſe poterit. De exerci-
taciōe loq̄tur etiā. Cicero ad Hereneū in nona ſua rethorica in hec vba.
Sed ſi te vnū id mouerimꝰ artē ſine aſſiduitate dicendi nō multū iuua
re. vt intelligas hanc rōnem preceptōis ad exercitacionē accomodare o-
portere. qm̄ omnis laus in actione ꝯſiſtit vt inq̄t Tulliꝰ in libro offitioꝝ
Sꝫ ne nimium lōga ſumat̄ orō de ſummis elegātijs. Ciceronis. Augu
ſtini dachi et alioꝝ poetarū et oratoꝝ. qui omnes ad ornatum loquēdi
atqꝫ ſcribendi maxime faciet atqꝫ proficiunt incepturus ſum

¶ Primo ꝙ dico ꝙ orō augmentet̄ ꝛ nō decreſcat. vt pꝫ de alicuiꝰ laude
dicēdo. Hic em̄ eſt vir magnaꝝ virtutū nobilis et egregiꝰ Pariformiter
in omībꝰ noſtris ſupraſcriptōibꝰ minus dignū maiore digno antepone-
re debemꝰ. Ut magnifico ꝛ illuſtri pncipi. Ualido et ſtrennuo militi. et
nō ſtrēnuo ꝛ valido. Exemplū de vituperio alicuiꝰ hominis ſcelerati
Hic hō ligatꝰ ꝛ ad iudicem ductꝰ malefactor fur immo ſacrilegꝰ exiſtit.

¶ Item ꝙ dignitas rerum attendat̄. ita ꝙ ea (q̄ preſtantiora ſunt) dig
nitate vel natura pponant̄ minus dignis. Exemplū. viri et femine. dies
atqꝫ noctes. virtutes et vicia. Uir em̄ eſt dignior muliere. quoniā agens
preſtantius eſt ſuo paſſo. tercio de anima. ita cenſendū eſt de vita ꝛ mor
te. de deo et angelis. ꝛ ſic de alijs. Deus em̄ omnia poſuit in pōdere men
ſura ꝛ ordine. ita etiam nos facere debemus

Magis digniora, sunt minus dignioribus preponenda,

Item qđ oratio obliqua ſit ⁊ a poſteriorib⁹ a recta ꝯſtructione incipiat
Exemplum Sipio affricanus deleuit carthaginē vrbem affrice opulē-
tiſſimam. A rethore peruertatur. vt opulentiſſimam vrbem affrice car-
thaginem ſcipio affricanus deleuit. ſic laudatur oratio ſi ab appoſito nō
ſuppoſito incipiat. Exemplum aliud grāmaticus dicit. ego amo deum.
rethor vero. deum ego amo. Exemplum virgilij in tercio eneidos. Mō-
ſtra deū refero et que ſit ſentencia quero. grammaticus diceret deum re
fero monſtra. Exemplum Therencij in prima zena andrie. Rem omnē
a principio audies eo pacto et gnati vitam et conſilium meum cognoſ
ces et quid tacere te in hac re velim. Exemplum ciceronis. in paradoxis
Nam omnia mea mecum porto. Item cauendum eſt ne ꝯcurſus voca
lium crebro noſtris ſermonibus incitat qui vaſtam et hiantem oratio-
nem reddit. vt paterpatrum. Vnde verſus. Me patrem patrum fecit
diſcordia fratrum. Vnde cecilius exclamans in ꝯpaſſionem et admira-
tionem in hec verba. O tu te tanta que tibi troia tuliſti Et hec oratio
applicari poterit ad quamlibet rem que in diſtributionez tendit. vt pu-
ta in orōne funebri hominū potentum et nobiliū dicendo. O tu te tan-
ta que tibi epē. pnceps. comes tuliſti.

¶ Item maxime eſt vitandū ne ꝯiūctōem. ſcʒ ꝙ vel vt noſtra exꝑma-
m⁹ in eloquencia. Vñ therenti⁹ Volo vxorē ducas. et non. volo ꝙ vł vt
vxorē ducas. Volo ꝑſtinā erga me ꝯſerues volūtatem Velim in mora-
li phia ꝑficias Item ꝙ inter adiectiuū et ſubſtātiuū aliqđ interponat
vt acutum hominis ingenium. Is eſt vir magne eloqnencie. Vidi ſan
ctiſſimā in partib⁹ reni ciuitatem Colonienſem. Et in plurimum adiec
tiuum preponendo id pulchram orōnem exornat

Item aduerbiū. ꝙ in capite orōnis ponit̄. vt ꝙ celeberrimus reuera
ꝟtutes tulli⁹ ſibi ꝯpauit. Aliud exemplū. ꝙ maximū theſaurū iurium
pontificū iohānes in breuiſſimo tpis ſpacio acqſiuit

Item oratores plerūqʒ ſolent vti dictōibus tanꝙ ablītō in u termina
tis. vt diu noctuqʒ litteris opa danda eſt. que tn̄ dctōes aduerbia cenſe
ri debent Aliud exemplū Neqʒ eī te fugiat me diu noctuqʒ ſtudio na
turalis philoſophie inſiſtere

Itē iuxta finē orōnis adiectm̄ aliqđ inſigne ponat̄. vt que ſcribis ſūt
mihi egregia. ſpectata. magnifica. multū accepta. maxime grata.
Itē iux̄ finē orōis aliqđ inſigne ponat̄ aduerbium. Exm̄. Is ſua
ꝟba loquit̄ preclare. iſte ſuā tendentiā ꝓtulit ſolide. Que mādaſti pfeci
diligenter. accurate. accumulatiſſime Itē ꝯiūctōem et. vel ſibi pa-
rē repetere licet. vt Te et enutriui et educaui. Te ⁊ amicū ⁊ neccāriū tuis
in factis intelligo Itē accuſatiui ⁊ ablatiui ꝑticipioꝝ ponūt̄ loco eo
rū infinitiuoꝝ. Vñ Saluſtius in bello catilinario. Nā diu inter morta-
les magna fuit dubitatio an res militaris magis vi corporis aut animi
ꝓcederet. reſpondet Saluſtius. Nam prius ꝙ incipias ꝯſulto. et poſtꝙ
ꝯſuleris mature facto opus eſt

Itē infinitiu⁹ ſepe loco pteriti impfecti ponit̄. Vñ therēti⁹ in andria
Ego ſedulo hic negare factū. vnde Virgilius in quinto eneidos. Tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

pius eneas humeris abſcindere veſtem Auxilioqz vocare deos et tendere palmas. Dcōnes pleraqz abſqz coniunctōe repetere licet. vñ Therentius. Facite fingite inuenite efficite qui tibi detur

Coniūctiuus ꝓ indicatiuo interdum non illipide ponitur. vt velim pro volo. Exemplū. Velim fortunā ita tuliſſe vt ſepius mihi mortua vota adeſſes. Unde tullius in primo libro officioꝝ. Orationē autē latinam efficies profecto legendis noſtris pleniorē. Nec vero hoc arrogāter dcīm̄ exiſtimare velim

Negatio in fine eſt ponenda. Unde Eloquētiorem vidi te neminem Sapienciorē vidi te nullum. Cariorē habeo te neminē.. Diligenciaz em̄ tuam (quā nūc tempeſtatis circa ſtudiū oratoris artis apponis) laudāt om̄es. itaqz ꝙ orō terminetur in vniuerſale affirmatiū aut negatiuum

Item ſuplatiuus ꝑpulchre in fine orōnis ꝓpōnem exornat. vt Ceteroꝝ te iudico preſtantiſſimū. prudentiſſimū. eloquentiſſimū. ſapientiſſimū Aliud exemplū. Pompeius vir in reb⁹ bellicis ſubtiliter conſiderādis fuit prudentiſſimus et acutiſſimus

Cum in aliqua cōbinatione verboꝝ ponūt duo (et) tunc primū et valet tantū ſicut tam. et ſcdm et. valet tantū ſicut q̄z. Exemplū vt iohānes multum et verbis ⁊ verberib⁹ corrigitur. Unde Saluſtius in bello cathilinario. Lutius cathilina nobili genere natus fuit magna vi ⁊ animi et corporis Huic ab adoleſcentia bella inteſtina cedes rapine omnia grata fuere. inibiqz ſuam ↄſumpſit etatem

Ubi nos ponimus prepoſitionē ad cum accuſatiuo (ſi vis ornate loqui) pone tu datiuū ſine ꝓpoſitione Exemplū vt littera tua ſint mihi voluptati gaudio leticie. id eſt voluptatē ad gaudium ad leticiā. Aliud Deſiſte a venereo amore quoniā erit tibi ſcandalo damno et decori. Aliud. Inſiſtere diu noctuqz debes morali philoſophie. et erit tibi paternis in larib⁹ honori glorie et dignitati

Oratores vtuntur cōparatiuo loco poſitiui. Exemplū. Superſedere em̄ non potui niſi te redderem certiorez. vñ Virgilius in ſecundo eneydos. Arma diu ſenior diſſueta trementibus euo. Circumdat ne quiſq̄ʒ humeris et inutile ferrum. Cingit ac denſos moritur⁹ fert in hoſtes. Sic fatus ſenior telum qz in pelle ſine ictu. Coniecit

Item adiectiua in bilis terminata. vt amabilis terribilis illa ↄſtruūtur cum vltimis ſupinis. Exemplū vt iſte eſt amabilis auditu. Et tale ſupinū mutatur in ſuum gerundiū. i. ad audiendū. Aliud. ille eſt terribilis viſu. i. ad videndū. Unde apud Virgiliū Horrendū et dictu video mirabile moſtrū. vñ Saluſtius in bello cathilinario. Ubi de magna virtute atqz gloria bonoꝝ memor es. que quiſqz facilia factu putat equo animo accipit. ſupra ea veluti ficta ꝓ falſis ducit

Item ſi in orōne ponitur adiectiū et ſubm̄ tunc ↄuenietius adiectiuum ꝑponitur ſubſtātiuo. Exemplū. Tuus ſermo iam ꝑ diuerſa mundi climata claruit Aliud Noſtra iuſticia multis iam mortalib⁹ profuit Aliud. Noſtre medicine et ancipites multis fuerūt tpe epidimie reme

dium euaſionis mortis.et ꝯſeruationis vite

Item quādocunqꝫ volumus oſtendere duo quoꝝ vnum eſt magnū et aliud maius.tunc huic quod eſt minimum debemꝰ preponere cuꝫ.et huic quod eſt maius debemus preponere tum. vt cum te no.co amicuꝫ tum neceſſariū. Aliud exemplū. Cuꝫ propter maltas ſuauitates ingenij officij humanitatis tue.tum ꝙ tuis ex litteris ⁊ ex multoꝝ ſermonibus intellexi omnia que a me profecta ſunt in te tibi accidiſſe gratiſſima

Item de excellētia exprimenda pulcherrime ponitur ly preter vel pre vbi al's barbare diceretur vltra. Exēpluꝫ. Pre ceteris iohannes virtute claruit. Aliud exemplū Virtute ꝗ plurima preter ceteros mirū in modum iohannes pollebat. Exemplū de virtuperio Hic malefactor pre ceteris eſt impatientior

Item cū volumus ſignificare aliquā vehementiā tunc duplicamus dcones illas.et ſemper aliquod debet poni in medio . vt iterū iterūqꝫ rogo Etiā atqꝫ etiaꝫ peto.quatenus ſummā in hac re curā atqꝫ diligentiaꝫ erga nos adhibere dignemini.

Item maximopere cauendum eſt ne eadē dictio crebrius repetatur niſi eo pacto ſicut iam dictum eſt.puta cauſa vehementie. al's viciū eſſet oratori. quia qḋ ſepius dicit̄ perturbat audienteꝫ

Item ſi volo aliquē laudare vel vituperare pono hoc verbū afficio poſtponendo ei datiuū importantē laudē vel vituperiū.⁊ cum hoc accuſatiuū ſignificantē illud cui attribuitur laus vel crimen.vt afficio te honore.id eſt honoro te. Aliud. Doctorē nouellum laudibus ꝗ plurimis mea in collatione affeci.i.laudaui ſeu recōmendaui

Item nota ꝙ ꝓ aduerbiis in e terminatis deſcendentibus a ſecunda declinatione nominis plerumqꝫ vtimur voce datiui . vt falſo inſperato ſedulo auſpicato tuto merito poſtremo priuato . Unde. Therencius in andria Sororem falſo creditam meretricule genere ⁊c̄.Et idem Ego ſedulo id negare factum

Item quando ꝗ accipitur pro valde vehemēter.ſic iungitur ſoli ſuperlatiuo. vt ꝗ optime.ꝗ maxime.ꝗ pulcherrime.vt dico tibi ꝗ maximas grates. mitto tibi ꝗ plurimas ſalutes

Item auxilium ferre.auxilio eſſe.adiumento eſſe. opem ferre omnia idem ſignificāt Item morē gerere per ornatū verbum cōplacere ſignificat atqꝫ obſequi.Exm.in ſingulis em̄ vobis morē gerā.i.morigerꝰ ero

Item a ſub ꝯpoſita aut clam diminutiue ſignificant . vt ſubuenit permeno clam atqꝫ occulte.Subiraſcor.i.paululū iraſcor

Item apprime recte apponit̄ nominibꝰ ꝓ valde.vt vir apprime nobilis. Homo apprime doctus.i.ad modum doctus

Item ſi in principio id eſt in capite orōnis ponitur Sed ſin in medio Exemplū Si ad me ꝓfectus fueris tibi equū dabo. Sin vero nō dabo hoc ſcire ad ornatum multum conducit

Item ſm̄ vbi grāmaticos ponit̄ a vel ab.ibi ornate ſm̄ rhetores ponitur ex vel de Exemplū.vt de petro hec dicta accepi Aliud exemplum

oꝛnate loquendi

Ex clariſſimis doctoꝛibꝰ iuris vtriuſqꝫ ad octo annos iure in vtroque
lectiones diligentiſſime in Goldſtat audiui

Item illud aduerbiū olim refertur ad p̄teritū aut ad futurum dicē-
do. olim moꝛtua voce affui vobis. id eſt ante tempoꝛa in p̄terito. Exē-
plum de futuro. olim vos litteris meis certioꝛē reddam

Item expedit noſcere differenciā inter vꝛbem et ciuitatem. Vꝛbs em̄
dicit tota ſtructura cum muro menibus edificijs ⁊ domibꝰ ſimul collec-
ta. Ciuitas vero eſt cōgregatio .i. multitudo hominū in vꝛbe contenta
Quapꝛopter male ſcribunt dicentes vnas vel binas lr̄as in ciuitatem
vlme nudiuſtercius miſi. ſed in vꝛbem vlme.

Item hoc relatiuū qui immediate ponat̄ poſt ſuum an̄s Vn̄ apud
Ciceronē de officijs. Publium ſcipionem eu m qui pꝛius appellatus eſt
affricanus ferunt dixiſſe. nunq̄ꝫ minus ſolus q̄ꝫ cum ſolus.

Item illud verbum dignoꝛ dignaris ſemꝑ habebit ablatm̄. vt dignoꝛ
me illo honoꝛe. i. reputo me eſſe dignū illo honoꝛe.

Item perpulchrū eſt ſcire differentiā inter egritudinē et egrotationē
cum primū ad animā. ſecundū vero ad coꝛpus ꝑtineat. Quapꝛopt ma-
le loquuntur hij qui male habēt in coꝛpoꝛe. egritudinē habeo. ſed dicere
debent egrotationē habeo. Eger em̄ reſpicit animā. Egrotꝰ coꝛpus

Item maximopere cauendū eſt ne eadē dictio crebꝛius repetatur ni
ſi eo pacto ſicut dictū eſt. puta cauſa vehementie. al's viciū eēt oꝛatoꝛi

Item deſcenſus me hercule gratus vt hanc immanum dat. datam
accepi. acceptam ſeruabo:

Item oꝛatoꝛibꝰ familiariſſima eſt eclipſis. vt dies noteſqꝫ periculum
capitis adire volo.

Item qn̄ vni ſubſtātiuo attribuunt̄ duo adiectiua vel verba cōpe-
tenter interponit illa ꝯiunctio et vel ly tum. Exemplū. vt iohannes et ꝓ-
bus et iuſtus v̄tute q̄ꝫ plurimū pollet. Aliud. Petrus tum litteratus
tum ꝓhoneſtus ingenio claret. De excellencia exꝑrimenda pulcherrime
ponitur ly pꝛeter vel pꝛe. vbi al's groſſe diceretur vltra. vt pꝛe ceteris v̄-
tute iohannis valuit. Aliud exemplum Virtute q̄ꝫ plurima pꝛeter cete
ros vel alios mirum ni modum pollebat

Item infinitius oꝛō pro ꝯiūctiua ꝑpulchra eſt. vt volo te ad me ſcri
bere: Cupio te athenas pꝛoficiſci. et illud. Therentianū. quod facere et
habere te veliꝫ. ſignificat em̄ q̇d. velim q̄d tu in hac re facias. Veliꝫ ciues
omnes vnanimes eſſe. i. ꝙ vnanimes ſint et concoꝛdes

Item quid inter dimidiū ⁊ dimidiatū interiit noſcere ꝑutile eſt Cum
em̄ dimidiatū ſit q̄ſi in duas ꝑtes diuiſum. niſi aliq̄d ſit diuiſum dimidia
tum dici non pōt. Dimidiū v̄o appellat̄. nō ꝙ ipſum diuiſum ſit. ſꝫ q̄ ex
dimidio ꝑs altera eſt. Nō ergo recte q̇s dixerit ꝓ ſentētia. Marci varro
nis. vt dicit. Aulius gelius in noctibꝰ articis dimidiū librū legi. Dimidi-
am fabulum audiui. Sꝫ dimidiatū librū ⁊ dimidiatam fabulā recte q̇s
dixerit. et dimidiatū quiddā. Exēpli grā̄. digitū appellamꝰ dimidiatum
ſed alteru tam ꝑtem dimidiū. q̄d eſt accurate diligēterqꝫ inſpiciendum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Item plurimũ conducit nos intelligere que ſunt nominũ differẽcie ac verboꝝ diſcrimina. quoniã ea orationẽ mirum in modum exornant. vt ſi quis nouerit quid differant preſum et interſum verba inter ſe. pulcherrime dicat marcus catho publicis negocijs non ſolum interfuit. ſꝫ etiam prefuit. quoꝝ primũ ſignificat comitẽ eſſe alicuiꝰ negocij Secundũ vero ſignificat ducem eſſe talis negocij.

Participia ſepe numero futuri tpis ornatiſſime vſurpãtur. vt ſcripturus ſum ad Scipionẽ litteras. quod eſt fere debeo ſcribere. Tu ad edes craſſi iturus es. i. ire debes. Cicero eſt athenas profecturus. id eſt debet ad athenas proficiſci. Johannes in ciprum nauigaturus. id eſt in ciprum nauigare debet

Poſſeſſorem ante rem poſſeſſam pulcherrime ponimus Exemplum vt huius viri prudenciã intelleximus. Huius mulieris aſtutiaꝫ non ignoramus. Tuam callidam menten ⁊ intentionem ꝑpendimus

Nec te fugiat ꝙ ꝓ epiſtola ponimꝰ litteras in plurali numero. Nec obſtat poetaꝝ conſuetudo. ⁊ ꝙ ꝓ vna epiſtola dicimꝰ vnas litteras Nã illud nomen cum his qne pluraliter ſolum inflectuntur pluralẽ quoqꝫ retinet numerũ. vt me nuptie. vne bige. vna menia. Sed vt ad ꝓpoſitũ redeamus ꝓ duabꝰ epiſtolis binas litteras non aũt duas dicimus. pro tribꝰ ternas litteras. non aũt tres ꝓ q̃tuor q̃ternas lrãs ⁊c̃.

Um iuxta diui rhomani hiſtorici ipſius Saluſtij in bello cathilinario ſentenciam nulluꝫ hoiem deceat vitã tranſire ſilentio veluti pecora. que natura prona atqꝫ ventri obediẽtia fixit. Cum omnis noſtra vis in corpore et anima ſita ſit. quare potius ſibi videtur ingenij q̃ꝫ virium opibus gloriã querere. Hoc idem ego magiſter. Paulus Leſcher de imperiali ciuitate Eſſlingen oriundus vtriuſqꝫ iuris humanitatis ac oratorie artis profeſſor hanc artem. pro maiori eius parte per diuerſa mundi climata in vniuerſitate et extra practicaui. et per huiuſmodi practicam ſemper indies in hmõi arte plura vidi ⁊ addici. et per conſequens cõſummatior factus fui. Quoniam fabricando fabri ſimus Neqꝫ quis ꝑfectus in his tribus tractatibꝰ effici poteſt ſine continua exercitaciõe iuxta illð. Ciceronis in ſua rhetorica libro primo ſic dicentis. Sed ſi te vnum illud monuerimus artem ſine aſſiduitate dicendi nõ multum iuuare. vt intelligas hanc rõnem ꝑceptionis ad exercitationem accõmodare oportere. quapropter in mente reuolui dictum ipſius. Senece qui inquit. Magna res eſt eloquencia et ſatis felix eſt qui in aliqua eius parte receptus eſt. Et cum hoc dictũ Caſſiodori dicentis. ꝙ quicq̃d in aliis doctrinis concipitur. illud ab iſta ſub decore ꝓfertur Jdõ ipſam artem rhetoricalẽ preſentẽ ad vtilitatẽ oim amãtiuꝫ et in rhetorica volentiũ ſtudere ꝯpoſui. Et ꝯtinet iſte libellus tres tractatus Primꝰ eſt de egregio epiſtolandi mõ ſꝫm ſtilum cancellariaꝝ pncipium ac imperialiũ ciuitatũ Scđs tractatus continet modum bene dicendi ſꝫm colores rhetoricales q̃ a loco et ſignificatõe ſumunt ꝓbatos

ornate loquendi

ſufficientiſſime per diuerſos poetas ac oratores Tercius tractatus eſt
de elegantijs. M. T. C. aliorum quoqʒ poetarum . que per omnia ad or-
nate loquendum ſcribendūqʒ maxime ꝓficiunt. Peto quoque obnixe
ꝙ ſi aliqua ſint minus bene poſita indulgere. de bene vero dictis. ne hu-
ius opuſculi laborē vilipendas. ego quippe vigilaui. vt tu dormias ego
laboraui vt tu quieſcas. tuus ſolus labor erit vt ꝑlegendo intelligencia
replearis. et ſcientia preditus ab omnibꝰ clarus atqʒ eloquentiſſimꝰ ha-
bearis. Sin vero quod magis preſumo rabido corde et nebuloſa facie
quemadmodū pauius et meuius et ſolus v̾gilius optimus poetaꝝ de-
traxerunt. vt met atteſtatur in palemone tercia eglogia ſuoꝝ bucolicoꝝ
vbi dicit. Qui pauium non odit amat tua carmina meui. Si quoque
his floſculis et gemmis ornate comptis liuidum dentem in primis ac
lingua id re detraxeris. tibi reſpōdeo dictū marcialis in diſtigijs. Naſu-
tus ſis. ſis deniqʒ naſus. Inuidia q̇dē te vt ꝓprium fuum caligine ig-
norātie inuoluit Me āt beniuolentia ꝑ lumen ad gloriā ꝑducet habeas

Plaudite vos iuuenes mecum gaudete ſtudentes
  Leſcherij rheſis finis amatus adeſt
Nam modus hic dabitur quo poſſit epiſtola finis
  Vtqʒ notandus erit nomine quiſqʒ ſuo
Junguntur qʒ loci benedicendiqʒ colores
  Non exemploꝝ deficit ampla proba
Inſuper ornatus varij precepta leguntur
  Tam recte vt ſcribas q̃ʒ tibi fata voles
Q̄ ſi forte petas quo ſint autore legenda
  Leſcherij pauli mox tibi nomen habe.

Delf impreſſus Anno domini Milleſimo. CCCC. no-
nageſimoſexto Decimaquarta die. Januari

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

747826

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Delf in hollandia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56

Cat. 315
Salloch

A RARE DUTCH INCUNABLE

Lescherius, Paulus. RHETORICA PRO CONFICIENDIS EPISTOLIS. 4to, modern calf, 24 leaves, 45 lines to a page. Delft (Christian Snellaert), 14 January 1496. $900

The subtitle to this guide to letter-writing, based on the rules of rhetoric, reads 'De modo ornate loquendi'. It is introduced with a quotation from the 33rd Psalm: "Accedite ad eum, et illuminamini, et facies vestrae non confundentur". The author sees in these words the definition of the art of rhetoric; he identifies rhetoric with poetry and he quotes Virgil, Cicero, and Cassiodorus who share his opinion. He then turns to his subject-matter and gives an elaborate account of the rules governing the writing of letters "by clerics and secular persons, and by authors of both sexes, and of every social status".

The work was first published in Ingolstadt. A few later editions, published in Heidelberg and Cologne, are all quite rare. This edition is attributed to the press of Christian Snellaert in Delft who was active as a printer from 1488 to 1496. It is printed in a small Gothic commentary type , formerly owned by G. Leeu in Antwerp.

The book is not listed by Hain, Campbell, Voullieme, the BMC or Goff. It was, however, known to Polain (no. 2488) and to Collijn, Cat. Stockholm, no. 661. The last leaf is a blank, except for the imprint, in a large text type, "Delf in Hollandia".

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 F 56